

Megjelenik minden második pénteken. Szerkesztőség: Budapest, VII. Ker., Egressy-ut 71. szám. Ide címzendők a lapot illető összes küldemények. Kéziratokat a szerkesztőség nem őrzi meg

UJ KORSZAK

Előfizetési ár: Egész évre 8 Kor., félévre 4 Kor. Tanítóknak: egész évre 5 Kor., félévre 3 Kor. Egyes szám 40 fill. Kiadóhivatal: Budapest, VI, Anker-Köz 4, II. 4. Postatakarékpénzt. csekk száma 27.455

Követeljük a közoktatás államosítását, minden felekezeti tendenciának az iskolából való kizárását, a tanítók és tanárok gazdasági helyzetének gyökeres javítását és mindennek előfeltételét: az általános, egyenlő és községenkénti titkos szavazati jogot

V. évfolyam

Budapest, 1912 május 17

10. szám

503

uj tag lépett be az Állami Tanítók Országos Egyesületébe, amióta az új elnök szétküldötte önértékes, bátor hangú, de oktanul senkit nem provokáló körlevelét. Ötszázhárom új tag és pedig nem névleges, hanem valószínű tag, olyan, aki mindjárt be is fizette a tagsági díjat. Ötszázhárom tag és ez a szám új bejelentésekkel napról-napra növekedik. Pénzben befolyt szerény két koronás tagdíjakból 1230 korona és naponként érkeznek újabb küldemények.

... Ime, az állami tanítóság így fejezi ki véleményét az egyesület vezetésében beállott személyváltozásról, amelytől — bizonyára nem alaptalanul — rendszerváltozást is remélnek. Az egyesület — egy igen rövid virágzási korszakot leszámítva — eddig csak tengődött. A tagok nem voltak hozzá bizalommal, mert — a kevés tiszteletreméltó kivételt leszámítva — a vezérkarban többnyire fölfelé való ügyes kínálkozást és kölcsönös vetélkedést tapasztaltak, de a tanítóság ügyének önzetlen szolgálatát csak ritkán, erélyes szolgálatát pedig sohasem látták.

Ez a megokolt bizalmatlanság számokban úgy fejeződik ki, hogy — két koronás tagdíjak mellett! — ezidő szerint mintegy 18.000 korona a tagdíjhátralék, amelynek tulnyomó részét az új vezetőség valószínűleg kénytelen lesz törölnetni.

És most az állami tanítók száza — sőt remélhető, hogy nemsokára ezrei — csatlakoznak az egyesülethez, eleget téve a leg-
elemibb kötelezettségnek, a tagdíjfizetésnek, ami nélkül független egyesületet főtartani nem lehet.

Mi okozta ezt a nagy változást?

Talán az új elnök személye? Az állami tanítóság sokkal magasabb fokán áll az intelligenciának és a belátásnak, semhogy pusztán személyek után indulna. Hiszen voltak már az egyesület vezérkarában egyénileg rokon-szenves és tiszteletreméltó férfiak, de ez nem bírta rá az állami tanítóságot arra, hogy tömegesen belépjen az egyesületbe és áldozatokkal is előmozdítsa annak céljait. Tehát nem a személyváltozásban, hanem a személyváltozáshoz fűződő rendszerváltozás reményében kell keresnünk a tanítóság megváltozott magatartásának okát. Az új elnök eddig a legösszintébb szókimondás embere volt és váltig hirdette, hogy a tanítóságnak új fegyverekkel kell küzdenie céljaiért. Az új fegyverek között legerősebbnek, leghatásosabbnak a demokratikus választójogot hirdette, amely parlamenti befolyáshoz és hatalomhoz fogja juttatni azokat a néposztályokat, amelyeknek érdekükben áll a jó népoktatás, amelyek tehát saját érdekükben meg fogják becsülni a néptanítót erkölcsi és anyagi tekintetben.

Ennek az elvnek a hirdetése hatalmas pressziót gyakorol az uralmon levő osztályra és míg a tanítóság egyrészt ezt követeléseit iránt engedékenységre kényszeríti a közel jövőben, másrészt előkészíti a távolabbi — de nem nagyon távoli — jövőt, amely meg fogja hozni a népoktatás radikális reformját és a tanítóság helyzetének radikális javítását.

Az Uj Korszak agitációja valóban rábírta a tanítóság jelentékeny részét a demokrácia, a haladás ügyének politikai szolgálatára; az ezerholdasok hatalmi képviselői pedig jól tudják, hogy az egész nagy, alázatos, engedelmes tanító-tömeget örökre kiszalasztják a körmeik közül, ha nem sietnek a régóta követelt kenyér megadásával. Adni fognak tehát, hogy megmentsék a még megmenthetőt, hogy lekötözzék a grófi és papi uralom további szolgálatára a tanítókat, akik eddig oly hűségesen szolgálták a nekik idegen és mindenképen ellenséges agrár-klerikális érdekeket.

Az Á. T. O. E.-nek új elnöke nyilvános szereplésének kezdete óta azon az uton haladt, amelyet az Uj Korszak ajánlott a tanítóságnak. A módszerben ugyan eltért mitőlünk, midőn a passzív rezisztenciát ajánlotta, holott mi azt hirdettük, hogy a tanítóság csak azért is minél intenzívebb kulturunkát fejtsen ki és a nép fölvilágosításával készítse elő a mai rendszer bukását. Máskülönb azonban a szigorú törvényesség elvi alapján áll, amelyen mi is következetesen megmaradtunk, úgy hogy semmiféle hatóság és bíróság meg nem akaszthatja a magyar népkultúra érdekében kifejtett munkánkat. Emellett az új elnököt a legtisztább önzetlenség vezérli, amit bebizonyított azzal, hogy nyílt, határozott állásfoglalásával fölégette maga mögött a visszavonulás hidját és eltorlaszolta maga előtt a hatalmasok kegyéhez vezető utat.

Az állami tanítóság, amelyet némely vezetők — mint okmányyszerű bizonyítékok mutatják — nagyon is ostobának és magánérdekek céljára fölhasználhatónak tartottak... mindezt látják és bizalommal fordulnak egyesületük felé.

Remélhető, hogy pár hónap alatt, mire a júliusi közgyűlés elérkezik, az állami tanítók nyolcezer főnyi tekintélyes testületének legalább is a fele bent lesz az egyesületben.

Bizonyos, hogy ennek a nagy megmozdulásnak a sikere nem maradhat el. Az új elnökség szép, bátor hangú — de formájában mérsékelt — memorandumba foglalta össze a tanítóság jogos kívánságait. Ezt a memorandumtervezetet, amelyet a választmány legközelebb fog tárgyalni, szétküldték a nagyobb állami tanítótestületeknek — mintegy 300-nak — hozzászólás végett. És a testületek bámulatos egyhangúsággal járultak hozzá a tervezethez. Azután a memorandumot — értesülésünk szerint — a szokott uton eljuttatják az illetékes helyre; de nem ám azzal a szándékkal, hogy most pedig várjuk a sült galambot! Hanem párhuzamosan folyni fog a tanítóság szervezésének munkája, az összes kultur- és tanítóbarát, politikai faktorok támogatásának megszervezése és a demokratikus erők sörpömbé szőlítése a kultura éhező munkásainak támogatására.

*

Mindezt pedig leginkább tanulság okáért mondjuk el a nemállami kartásaknak, akiknek jelentékeny részét az Országos Szövetség képviseli.

Talán fölösleges mondanunk, hogy minket szellemi rokon- és ellenszenv nem vezet. De meg kell állapítanunk — nem most első ízben —, hogy a Szövetség vezetősége, noha az utóbbi időben hang dolgában erőteljesebb lett, lényegileg most sem áll föladata magaslatán. Még mindig a régi rozsdás fegyverekkel dolgozik; még mindig látszik, hogy a vezetőséget személyes érdekek feszélyezik; még mindig — a régi módszer szerint — üzletalapítással foglalják le a tanítóság figyelmét és erejét és üzletalapítással akarnak maguknak pozíciókat szerezni. Holott, ha erélyes, bátor, mellétekinteteket nem ismerő és a modern kor követelményeinek, szellemének megfelelő volna a vezetés, akkor a tanítóság tizezrei nagy bizalommal fordulnának a Szövetséghez és míg most még a nevetésesen csekély tagdíjak sem folynak be, akkor bizonyára megteremne a kellő áldozatkészség is, a Szövetség tele pénztárra támaszkodhatna, vezető alkalmazottait anyagilag függetlenné tehetné és olyan agitációt fejthetne ki, amely föltétlenül meghozná a kívánt gyümölcsöket. De az olyan laza, koldus szervezet, amelynek tehetetlen vezetési csak finánciális műveleteken török a fejüket, apró-cseprő üzleteket fundálnak ki és fölülről remélnek pénzintézetük számára olcsó kölcsönt... ilyen szervezet nem mehet sokra.

Mi a leghatározottabban követeljük a nem állami kartársak részére ugyanazt a fizetést, amelyet az államiak kapnak és kapni fognak. De egy sajtóorgánumnak csak a tétlen lelkek fölírására és a helyes ösvény megmutatására van ereje; a cselekvés, az már az érdekeltek dolga. Tehát az Országos Szövetségben is maguknak a tagoknak kell új rendszert teremteni és a hajót új irányba fordítani.

Anélkül, hogy bárkivel szemben is személyes gyűlölet, harag, vagy ellenszenv vezetne bennünket, meg kell állapítanunk, hogy a mostani vezetőség nem képes az Országos Szövetség ügyeit a közérdeknek megfelelően intézni és nem érdemes a közbizalomra, mert tulságosan megalkuvó és mert a tanítóság legfontosabb érdekeinek intenzív szolgálása helyett a tanítóságtól idegen üzleti ügyekre koncentráltá erejét és üzleti alapításokkal iparkodott a közfigyelmet elterelni a főkérdéstől. A mi erélyes helyrepopozó kritikáink következtében a vezetőség újabb időben hang dolgában iparkodik erélyes lenni. De ez így csak szemfényvesztés. Radikális elvek és eszközök nélkül a sok harsogó frázishalmaz csak a gyöngéitétületeknek a megtévesztésére való.

Tessék becsületesen színtvallani a progresszió fontos kérdéseiben, tessék a közérdeknek megfelelő és — nem magánérdekek szerint igazodó — harci eszközöket alkalmazni... akkor a csak papiroson meglévő, de semmiféle kötelezettséget nem teljesítő husz, vagy hány ezer tag helyett ugyan talán csak tizezer lesz, de azokkal aztán lehet majd valamire menni.

„Tulzások.“

— Válasz Bozsik Bélának. —

Gáncsvetés.

Bozsik Béla szolnoki kartársunk, aki valamikor régen — van már másfél esztendeje! — az *Uj Korszakban* fujta a harci riadót és akit az *Uj Korszak* (1911 január 27-én) teljes joggal és őszinteséggel nevezett „az állami tanítótság egyik legkiválóbb előharcosának“, ez a kiváló kartársunk most a „Nemzeti Iskola“ hasábjairól szól a tanítókhöz. Amit mond, az lényegében gáncsvetés az Állami Tanítók Országos Egyesülete új vezetősége ellen és rosszhiszemű támadás a radikális tanítómozgalom élén álló férfiak ellen, tehát ellenem is.

Bozsik kartársunk első cikkét, amely a „N. I.“ április 27-iki számában jelent meg, szó nélkül elhallgattam. Gondoltam, ez a derék kartársunk a multban sok rossz fát tett a tűzre, harci tárogatósa volt az állami tanítósnak, az *Uj Korszakba* írt cikkeket, e sok bűnéért talán a fekete listára került és most alibit kell bizonyítania, vezekelnie kell, tudom is én, mi üzi, hajtja? Azonban Bozsik kartársunk a május 11-iki számában folytatja a cikkezést „Tulzások“ cím alatt és még... bátrabban. Gondoltam, ez már nem tréfa, ebből már rendszer lesz, Bozsik most már állandóan diszkreditálni akar bennünket, ezt tehát már nem szabad szótlánul tűrni. Nem a magam és társaim személye miatt, hanem az ügy érdeke miatt. A személyi hiúság, érzékenység és érdek engem nem hajt. Tudom — és még becsületes, jóhiszemű ellenfeleim is elismerik —, hogy én és fegyvertársaim eddigi agitációnkkal *anyagát és erkölcsi tekintetben egyaránt óriási szolgálatot tettünk a magyar tanítósnak*. A mi agitációnk nélkül a közoktatásügyi miniszter még ma is azon az állásponton volna, amelyet alig másfél évvel ezelőtt elfoglalt és amely szerint újabb fizetésrendezésről, az 1907. évi 26. és 27. törvények megváltoztatásáról, mostanában *szó sem lehet*. A mi agitációnk más meggyőződésre juttatta a miniszter urat, éppen úgy, mint 1906/7-ben gróf Apponyi Albert urat, aki eleinte esküdzött, hogy a koalíciós kormány átmeneti jellegű és így csak a legsürgősebb folyó ügyek elintézésével foglalkozhatik, de a tanítói fizetések rendezésével nem. A mi agitációnk *kényszerítette* a többi népoktatásügyi lapokat is, hogy progresszívebb irányba térjenek. Mindezt, ha kell, adatok és idézetek egész sorával bizonyíthatom. És mindezt nem várok tanítótársaimtól semmiféle hálát, semmiféle elismerést. Sőt már-már hozzá kell szoknom ahhoz is, hogy azok, akiknek az érdekében fölládozom a munkaidőmet, amelyet más téren pénzre tehetnék, fölládozom az egészségemet, amelyre szüksége van szépszámu családomnak, azok még meg is károsítanak. Egyik szerzője vagyok egy népiskolai olvasókönyvnek és nyelvkönyvnek, amely — merem hinni, hogy a minőségénél fogva — országosan elterjedt; kartársaim egy része tehát munkám méltánylása-képpen azokat a könyveket kizsoritotta az iskolákból, hogy ily módon nekem anyagi kárt okozzanak, nem törődve azzal, hogy ilyen módon nemcsak nekem ártanak, hanem szerzőtársaimnak is, különösen boldogult Kozma László özvegyének. Mindegy, én haladok tovább a magam útján, azon az úton, amely népoktatásügyünk radikális reformjához és a tanítótság anyagi és erkölcsi fölemeléséhez vezet. Az anyagi kárt elviselem és a vádaskodó támadások ellen is csak azért tiltakozom, hogy szándékaim igaztalan diszkreditálásából kár ne háruljon az ügyre, amelyet szolgállok. Ezért kell most már végre Bozsik kartársunk írásával is foglalkoznom.

Bozsik Béla helyel-közzel az elismerés cukrába burkolja keserű piruláit. Nem köszönöm meg az elismerést, mert az csak arra való, hogy az olvasók „bedüljenek“. Ma már józanul ítélő magyar tanító megvetéssel dobna el az olyan írást, mely kétségbe merné vonni a „radikálisok“ önzetlenségét, nyíltságát, a tanítótság küzdelmeire

való jó hatását, a közvélemény átalakításában és a „fölföttes hatóságok“ észretérítésében elért sikereit. Bozsik kartársunk tehát itt-ott az elismerésnek egy-egy babérlevelét nyújtja felénk, hogy annál tárgyilagosabbnak lássék. De csak az a cél vezet, hogy az Á. T. O. E.-ben beállott változást lekicsinyelje és visszaosinálja. Lássuk, hogyan, miféle eszközökkel.

Sajnálatos események és tulzások.

Bozsik szerint „az április 3-iki események... csak néhány ultra radikális kartársunk tulbuzgóságának eredményei.“ — „Nagyon természetes — mondja továbbá —, hogy amikor ilyen események után a *tulzó* csoport bizalmi embere az elnöki széket elfoglalta, a régi tisztviselői kar egy pillanatra sem maradhatott helyén. És a *tulzásoktól* vele együtt bizonyosan visszalépett az Á. T. O. E.-nek óriási többsége is. (Az ám, belépett vagy 400 új tag! Szerk.) Ez a helyzet igazi képe. *Ezért maradtak az április 3-iki események tisztán a tulzó csoport ügyei*, ezért nem képezik ezek az egyesület válságát, hanem kizárólag a *tulzások* sajnálatos eredményeit.“ ... „Nem kell itt új egyesület alakítani, hanem minden olyan állami tanítónak, aki a *megfontolás nélküli tulzásoknak* nem barátja, be kell lépnie a meglévő egyesületbe és ott akarátát érvényesíteni.“ ... „A *tulzó* csoport pedig lássa be, hogy elhamarkodott lépést tett... *Csinálja vissza az április 3-iki eseményeket*. Ha ennek az egyedül lehetséges megoldásnak útjába áll, akkor az *állami tanítótság sorait szándékosan ketté bontja* és a két tábor különvált részét egymás elleni harcra kényszeríti.“ ... „A radikális csoport felkinált új fegyverei — a *tulzások* — alkalmasak lehetnek a rombolásra, de a tanítótság nagy küzdelmének a sikeres megvívására már csak azért sem, mert a *nagy többségnek* (alig ötven — nagyrészt egyénileg érdekelt — szavazó: ez az a nagy többség? Szerk.) nem kellene...“ ... *sajnálatos, hogy az április 3-iki események kivették a vezetést a tanítói közélet régiebb, tapasztalt munkásainak megbízható kezeiből*.“

Értsük meg ezt a beszédet.

Bozsik kartársunk valami április 3-iki sajnálatos „események“-ről beszél. Hát miféle események történtek az Á. T. O. E. április 3-iki közgyűlésén? Az történt, hogy a közgyűlés nem azt — a különben szintén nagyon tiszteletre méltó — jelöltet választotta meg elnöké, akit Bozsik akart, hanem Czabán Samut, egy talpig becsületes, jellemes embert, aki az utóbbi években megalkuvás nélkül szállott sikra az állami tanítótság érdekeiért és közéleti szereplésével igen értékes erkölcsi példát adott a gyöngéknék és csüggedőknek. Ez az „esemény“ lehet sajnálatos Bozsik kartársunk szempontjából, de nem sajnálatos az állami tanítói testület szempontjából. Lehet, hogy Bozsik jelöltje jó elnök lett volna, de a többség inkább várt sikert a Czabán programjától. Ennyi az egész... Hát még miféle „esemény“ esett meg április 3-án? Az, hogy az új elnök — akinek egyenes jellemét és becsületes törekvését mindenki ismeri — rövid programjában azt is hangoztatta, hogy a törvények, rendeletek és a fölföttes hatóságok jogkörének tiszteletbentartásával fogja az elnöki tisztelet betölteni. Ez is lehet sajnálatos bizonyos egyéni ambíciókra nézve, amelyeknek jobb lett volna, ha az új elnök dinamitot és bombát hirdet, az egyesületet a falnak viszi, magát nevetéssé és lehetetlenné teszi, — de nem sajnálatos a tanítói érdekekre nézve, amelyek erélyes, férfias, becsületes, de egyuttal körültekintő és okos vezetést is kívánnak... Hát még mi történt? Az, hogy engem és két barátomat tiszteletbeli taggá választottak. Ez csakugyan sajnálatos, mert nem azért történt, hogy a hiúságunkat legyezzék, hanem azért, hogy zavartalanul jelen lehessünk és talán föl is szólalhassunk annak a testületnek a gyűlésein, amelynek az érdekeiért idekint minden rendelkezésünkre álló

eszközzel harcolunk. A megelőző napon ugyanis a régi vezetőség — vagy annak csak néhány tagja? — olyan intézkedést tett, hogy mi ne mehessünk be a közgyűlésre, a föltitkárnak pedig — a 38 szavazatban komprimált közbizalom régi letéteményesének — a közgyűlés előtt kedve szottyant ezt, amazt „kivezetetni...“ Most már nem gondolhat senki sem arra, hogy engem „kivezetessen“ abból az egyesületből, amelynek már keletkezésekor rendes tagja voltam és amelyből soha ki nem léptem.

Én tehát — ezen az egyen kívül — nem találok sajnálatos eseményt. Azaz mégis, megvan már. Bozsik szerint az új elnök, mivel „a felsőbbség jogainak tiszteletét“ hangoztatta, „teljesen elvesztette maga alól az erkölcsi megbízhatóság talaját. El bizony!“... A „tulzó“ elnök megállapítja, hogy a radikalizmus, meg a törvények és törvényes jogkörök tiszteletben tartása összefér és mivel nem dolgozik bombával... hát ezért vesztette el az erkölcsi megbízhatóság talaját? Logikusabb gondolkodást kérek, kedves Bozsik kartársam és kevesebb szigorúságot a *mások* közéleti következetessége, erkölcsi megbízhatósága iránt!

Denique, én nem találok az április 3-iki közgyűlés történetében sajnálatos eseményeket, amelyeket vissza kellene csinálni. Hacsak a hármunk tiszteletbeli tagsága nem az. Kérem Bozsik kartársamat, sziveskedjék nyilatkozni, erre gondolt-e, vagy erre is? Igen? — akkor én a magam részéről lemondok a tiszteletbeli tagságról, ha bizonyosságot szerez nekem arra nézve, hogy lemondásomat az egyesület nem tekinti sértésnek.

Itt a tulzás!...

Főntebb többször aláhúztam Bozsik kartársunk meg-megismétlődő vádját, a *tulzást*, a „megfontolás nélküli tulzást“. Sziveskedjék nekem megmondani Bozsik kartársam, hogy miben követett el tulzást az Á. T. O. E. radikális „csoportja“? (De nem kell ám összetéveszteni az Á. T. O. E. radikális csoportját az *Uj Korszak*-kal, amely a fölfüggesztett Szabad Egyesületet képviseli. Az Á. T. O. E.-nek új vezetősége, mint ilyen, csak azért felelős, amit az Á. T. O. E. keretén belül mond és tesz!) Bozsik kartársam erre nem tud felelni. Én tudok. *Egy*, egyetlenegy tulzást követett el eddig a radikális „csoport“, amely — mint ebből is látható — nem hallgat mindig és mindenben az *Uj Korszakra*; ez az egy tulzás: a *passzív rezisztencia kimondása*. De ennek a *tulzásnak Bozsik Béla volt a legbuzgóbb apostola*. Az *Uj Korszak* 1910. évi november 25-i számában egy cikk jelent meg, „Az utolsó szó“ című, amelyben ilyenek olvashatók: „Az az utolsó szó legyen a *teljes, tökéletes tartózkodás minden nemű kulturális munkától*... Ezt a passzív rezisztenciát pedig nem olyan nehéz végrehajtani, mint amilyen nehéznek látszik.“ Majd felsorolja ezután a cikk, hogy mi mindenféle kulturális munkától vonuljon vissza a tanító. Azután ilyeneket mond: „Más eszközünk nincsen és nem is keresünk másikat. De ezt az egyet ragadjuk meg és küzdünk vele! *Mutassunk mi is végtelen közönyt minden iránt, ami nincs az Utasításban és a Tantervben!* (Ez már az iskolán belül való passzív rezisztencia... Szerk.)... mindez szüneteljen. Ne érdeklődjünk azok iránt, mint ahogy nem érdeklődnek mi irántunk sem. Amint eddig Kölcsey szerint cselekedtünk, hogy: „Meleg kebellet tégy mindent!“, ugy ezentul annak ellentétekképp cselekedjünk: hadd legyen „a hidegség minden tenyészet gyilkosa!“... A cikk alatt ez a szerkesztői megjegyzés olvasható: „Az állami tanítói kar egyik jeles tagjától kaptuk ezt a cikket. Azt hisszük, sokan egyetértenek vele, bár a mi véleményünk szerint alkalmasabb eszköz is áll a tanítótság rendelkezésére, mint az, amelyet e cikk írója ajánl.“ Ime, én, az ultraradikális, a tulzó, nem helyeseltam a passzív rezisztencia kulturális eszközt, ellenben Bozsik kar-

társam — *biztos tudomásom szerint* — igenis helyeselte. Nem mondok igazat? Nos, az *Uj Korszak* 1911. évi január 27-i számában is jelent meg egy cikk, de ez „Bozsik Béla” aláírással. (Lehet, hogy valaki visszaélt a tuzást annyira gyűlöli B. kartársam nevével, de ő ez ellen nem tiltakozott...) A cikkíró hevesen polemizál Moussong Gézával, aki a passzív rezisztencia ellen írt egy azóta már megszünt tanügyi lapban. A „Bozsik Béla” aláírásu cikkhez írt szerkesztői megjegyzésben egyebek között ezt írtam: „A passzív rezisztencia *cél-szerűség kérdése*. Mi, a radikális és a bátor szókimondás emberei, nem titkoljuk, hogy a küzdelemnek ezt az eszközét *nem tartjuk cél-szerűnek*...”

Imé, az egyetlen tuzásnak, amely az Á. T. O. E.-ben az utóbbi időben megesett, Bozsik Béla volt az apostola. Czabán ebben az ő tanítványa volt. A passzív rezisztencia csufosan megbukott. Mi, a „megfontolás nélküli tuzók” ezt — a körülmények gondos mérlegelése alapján — előre tudtuk; azonkívül mi azt hirdettük, hogy a népet még a *felsőbbség akarata ellenére is* tanítanunk, művelnünk kell; ezért nem helyeseltük ennek az eszköznek az alkalmazását. Mi ebben is vagyunk, akik voltunk, ellenben Bozsik kartársunk — az ő harcos multja után — fölcsapott jó fiúnak, aki gyűlöli a tuzást.

Visszacsinálni!

Bozsik most — utólag — a régi vezetőséggel is nagyon meg van elégedve, pedig valamikor annyira elégedetlen volt vele, hogy ő maga indított egy szép, bátor, külön mozgalmat, amelynek az érdemét nem lehet tőle elvitatni és amely érdeme most engemet végtelenül elnézővé tesz iránta. Vajjon miért volt Bozsik most már megelégedve? Micsoda változás történt időközben a vezetőségben? A derék, puritán, tiszta szándékú Havas Pál helyébe jött Blázsik Mihály, egy hasonlóképpen korrekt és nagy megbecsülést érdemlő férfiú, akinek azonban ugyanaz volt a hibája, mint elődjének: nem ilyen harcos időkbe való ember. Bartha Pál helyébe tilt Czáró és ha egyébként bármiképpen vélekedjünk is — én, meg Bozsik kartársam... — Bartha szerepléséről, az bizonyos, hogy Czáró tudás és rátermettség dolgában a bokájáig sem ért az elődjének, *egyéb* tekintetekben pedig semmivel sem különb nálánál. Bozsiknak most már mégis nagyon tetszett a vezetőség és szeretné visszacsinálni április 3-ikát. Rendben van; csak éppen többséget kell szerezni ehhez a visszacsináláshoz. Egyébként a miniszteriumban föllebezések vannak az április 3-i választások ellen, hát csak *ki kell eszközölni a választások megsemmisítését* (aminek éppen olyan igazságos volna az alapja, mint például a Szabad Egyesület fölfüggesztésének), azután jöhet az új választás, amely esetleg beválthat bizonyos füstbe ment reményeket. Mi, „radikálisok” — teljes őszinteséggel mondom —, ezt sem bánjuk, csak arra vigyázunk, hogy azután az új emberek jól dolgozzanak.

Vallásellenesség...

Az eddigiekben bebizonyítottam, hogy Bozsik kartársunk támadásainak nincs semmi tárgyi alapja. Ezt ő maga is érezhette. Tehát elővette a közismert ócska kováspuskát: haragosan támadja a „radikálisok” *hazafiatlanságát és vallásellenességét*. Meg kell állapítanom, hogy ez határozottan *rosszhiszemű eljárás*.

Ami a vallást illeti: mi nem támadtuk senki- nek a vallásos meggyőződését, hanem igenis támadtuk és támadjuk a vallás örve alatt üzött klerikális gazságot és népbuhtást. És sajátságos, hogy amikor ezt sokkal hevesebben tettük, mint most (midőn a tanítóóság anyagi kérdései foglalkoznak le terünket)... *akkor* Bozsik kartársunk szívesen kereste föl írásaival az *Uj Korszakot* (igaz, mi is szívesen láttuk őt), most pedig utál bennünket. Változnak az idők és némely emberek!...

A vallás dolgában jogom van ahhoz, hogy sem-

miféle tételes vallásban ne higgyek, semmiféle egyházhoz ne tartozzam (— *amit a törvény is megenged* —) és hogy a magam fölfogását szóval és írásban hirdessem. Viszont nem bánom, ha Bozsik kartársam retteg attól a gondolattól, hogy ő „egy penészes, férges gödörben, vagy egy modern krematórium sítőkemencéjében” semmisüljön meg és nem bánom, hogy neki ennél fogva szüksége van a testi föltámadásban való hitre. Hogy Czabánnak erre vonatkozólag mi a véleménye, nem tudom; soha sem voltam rá kíváncsi. De azt tudom, hogy egyetért velem abban, hogy a népiskolából a felekezeti hitoktatás és minden felekezeti tendenciát ki kell küszöbölni. És tudom, hogy ezt a fölfogását — ha lehet, mint elnök, ha kibuktatják (ami nem baj), mint tag — az Á. T. O. E.-ben is iparkodni fog érvényesíteni, ha majd az anyagi kérdések elintézése után az ilyen ügyek tárgyalására idő jut. Hát baj ez? Hát megvetendő ez?... Ha ezt egy okleveletlen, tudatlan dászkal rosszalná, azt érteném; de minden intelligens tanító tudja, hogy Franciaországban, az Egyesült Államokban és Svájcban, nagyrészt Olaszországban már kiküszöbölték a hittant a népiskolából, továbbá, hogy az angol képviselőház 1906-ban szintén elfogadott egy erre vonatkozó törvényt (amelyet a főrendiház vetett vissza) és hogy Németországban és Ausztriában a tanítóóság legkiválóbbjai kilátnak ezért a nagy reformért, sőt — ez már szintén a gonosz *Uj Korszak* hatása! — legközelebb Budapest székesfőváros tanítóóságának *hivatalos* testülete is foglalkozni fog ezzel a kérdéssel. Minden intelligens tanító ismeri azokat a súlyos argumentumokat is, amelyek az iskolai hitoktatás *ellen* szólnak; valamint azt is tudja, hogy a hitoktatásnak az iskolából való kiküszöbölése nem egyértelmű a hitoktatás eltörlésével, mert a nyilvános *közös* (állami vagy községi) iskolán *kívül* eső helyen minden szülőnek — aki akarja — jogában áll gyermekeinek vallásoktatásáról gondoskodni. Bozsik Béla, mint föltétlenül intelligens tanító, szintén tudja mindezeket, tehát ha ő minket a vallásellenesség vádjával illet, akkor rosszhiszeműen jár el és arra a föltevésre jogosít, hogy az uralmon lévő klerikális szellemnek akar a kedvében járni.

Mi vagyunk a hazátlan bitangok.

Még nagyobb és nyilvánvalóbb rosszhiszeműség vezet Bozsik kartársunkat akkor, amikor velünk szemben a hazafiságot és hazafiatlanságot hánytorgatja.

„Nemzetköziség”-ről beszél, holott az *Uj Korszak*, vagy az Á. T. O. E.-nek „radikális csoportja” soha ezt a kérdést nem feszegette. Éppen ezért most sem tesz meg; de nem teszem azért sem, mert Bozsik kollégáknak — bármilyen kiváló intelligenciájú ember legyen is máskülönb — halvány sejtelve sincs a nemzetköziség mibenlétéről. Azonban Bozsik kartársam kívánságára szívesen értekezem erről a kérdéstről írásban avagy élőszóval, esetleg egy Szolnokon rendezendő újabb népgyűlésen is. De most maradjunk csak a hazafiságnál. Hát csakugyan nálamnál jobb hazafinak tartja Bozsik kartársam Tisza István grófot, meg a többi nagybirtokost, gyárost, bank- és házuzsorást, akik uralmon vannak, akik nyomorgatják a kulturát meg a kultura munkáit? Akik éheztesítik, kizsákmányolják, elnyomják, kivándorlásba üzik a magyar nép millióit? Akik hazafias jelszavak alatt fosztják ki a hazát, a haza népet, míg ők maguk munka nélkül szerzett bőségben dözsölnek itthon meg a külföldön? Én, aki munkából élő szegény ember létemre ingyen munkát áldozok, károsodást és üldözést vállalok magamra a magyar kulturáért és minden *egyéni érdek nélkül, sőt egyéni érdekeim ellenére* már a második fizetésrendezési harcot küzdöm végig tanítóársaimért, akikkel valaha egy sorban tanítottam falusi osztatlan iskolában háromféle nemzetiség gyermekeit 400 forintos állami tanítói fizetésért: én ne volnék különb hazafi mindazoknál a hazafias ordítóknál, akik

tökét kovácsolnak maguknak a hazafias *jelszavakból*, de a *cselekvésük* hazaellenes, mert a haza népet károsítja!... *Én: ezt azért mondom* annyiszor és azért hangsúlyozom oly nyomatékosan, mert az egész ugynevezett radikális csoportban én vagyok a legexponáltabb ember, tehát Bozsik kartársunk itélete szerint: a leg-hazaellenesebb...

Nyilvánvaló, hogy Bozsik kartársunk csak olcsó hangulatkeltésre és érdemszerzésre dolgozik, mikor ilyen rosszhiszemű vádaskodással lép föl ellenünk. Azonkívül nyilvánvaló az is, hogy Bozsik rosszul ismeri tanítóársainkat, amikor ilyesmit fálal eléjük. A magyar tanítóóságunk az a része, amely a tanítói közéletben részt vesz már rég fölülemelkedett az intelligenciának azon az alacsony fokán, amelyen még hatást költenek a becsületes emberekre szórt vallás- és hazaellenességi vádak.

Aki ember: az a helyén marad!

A radikálisok nagyon megátalkodott emberek és így Bozsik Béla meggyőző érvelése nem fogja őket rábírní arra, hogy „visszacsinálják” a „tuzásokat” és az április 3-iki eseményeket. A tanítóóság érdekében való küzdelemem során sok szomorú tapasztalatra tettem szert, sok köpönyegforgatást láttam, sok vélt orozslásban ismertem föl rövid idő múlva Gyalut, a jámbor asztalost, de azt nem hiszem, hogy Czabán Samu önként otthagyja a helyet, amelyre kartársai állították. Ha ezt tenné, gyáva áruló volna. Ha a hatalom letaszítja onnan, az más. Vagy ha a kartársak „óriási többsége” ellene fordul és — a Bozsik véleménye szerint — „megbízhatóbb” kezekbe teszi le a vezetést: az is más. Egyéni baj ebből akkor sem származik, mert, úgy tudom, Czabán eddig még nem próbálta meg *értékesíteni* a kartársainak bizalmából nyert dísz és befolyást és nem is fogja megpróbálni. Mi, radikálisok, nagyon ügyetlenek vagyunk, mi nem tudunk — igaz, hogy nem is akarunk — a koncosztogató helyeken olyan kitűnő sikerrel forgolódni és dörgölődni. Elég az hozzá, hogy Czabán önként nem von le semmiféle konzekvenciát, ha pedig a *kartársak* menesztik, akkor nem fog „ketté bontás”-sal fenyegetődni, nem fog új egyesület alakításán töprengeni, mint némelyek, hanem beáll a sorba közlegénynek, dolgozni. Ez az ő kötelessége, mert ő istentelen, hazaellenes radikális.

Egyelőre nincs több mondanivalóm. Azt el-
tűröm, hogy bármelyik kollégám is beálljon azok közé, akik engem és én rajtam keresztül másokat is anyagi megkárosítással jutalmaznak az érdeklükben kifejtett munkásságomért, de azt nem tűröm, hogy bárki is olcsó utszéli vádaskodással próbálja diszkreditálni a mi becsületes, személyi érdekért meg nem alkuvó, köpönyegforgatást nem ismerő küzdelemünket. *Somogyi Béla.*

Magyar választófog — Olasz választófog.

Megindult újból a manőverezés a politikai élet bürzójén. Ezt a játékot nincs okunk bizalommal nézni, mert az üzletkötés differenciáit a nép fogja megfizetni. Lukácsban erősen előtérbe lépett az alkusz. Eddigi magatartása azt mutatja, hogy olyan üzletet akar a harcos ellenzékkel kötni, amelynél a kecske is jóllakjon s a káposzta is megmaradjon. Az ellenzéknek is ígér valamit, de a demokrácia megátalkodott ellenségeinek káposztáját is meg akarja menteni.

A harcban a már jól ismert argumentumok szerepelnek. Egyik oldalon a népgökök megadása, a nép teherviselőképeségének emelése, a néparlament megalkotásának szükségessége; a másikon a konzervatívok aggályainak jogos volta, a nemzeti szupremácia, az intelligencia (?) vezető szerepe. A harci modor, a taktika a Khuené, csak mintha a harcosok léptek volna közelebb egymáshoz. A fegyverek egyformán zörögnek, csak hangosabb lett a zöreje.

Lukács teljesen a kormányrajtó előbb termelt frazeológiájával dolgozik. Sötétbe ugrásnak ne-
vezi a becsületes választófog megvalósítását.

Tulnyersnek, elhamarkodottnak minősíti az igazán általános, egyenlő és titkos választójogot. Hatvannégy év óta nem volt változás a választójog dolgában. Azóta folytonos fejlődésben van gazdasági és társadalmi életünk. Hatvannégy évi gondolkodási idő után elhamarkodásról beszélni annyit tesz, mint gunyolódni. Aztán az a „tulnyers” jelszó. Hiszen a mai választójog gyakorlásának finomságait jól ismerjük. Nincs választás fejbeverés nélkül. A csendőrszurony pedig igazán finom szimbóluma a mai, finom választási gyakorlatnak. És a pálinka, — no hát az nem nyers, az meg van főzve.

Jól tudjuk, egy dologgal csakugyan nyersen elbánná a becsületes választójog: a népellenes politikával. Elbánná a megfordítva progresszív adórendszerrel, a klerikális zsebrák politikával, a nagybirtokos uszorával. Ettől a nyerseségtől fázik a tisztelt konzervatív társaság. Itt van az ő ugynevezett jogos aggályuk gyökere.

Mint hogy itt a konzervatív tábor hatalmáról s ezzel egybekötött zsebrédekről van szó, nem remélhetjük, hogy bármily súlyos argumentumok által meggyőztetnék magukat. Pedig a szemléltető példák egész sora hozható föl, amelyek mind azt bizonyítják, hogy a jogkiterjesztés minden esetben a jóléte ugrást jelentette — a nép számára. Kulturát, haladást, anyagi és erkölcsi megerősödést hozott. Itt van közelfekvő példának szövetséges államunk, a szomszéd Olaszország. Mióta ez az ország a pápi zsarnokság alul megszabadult s a demokratikus fejlődés útjára tért, azóta kulturális haladás és anyagi gyarapodásban egyaránt bámulatos fejlődést mutat. Lakosainak száma 1861-től, a pápaság uralmának megszüntetésétől a mai napig több mint 40%-kal gyarapodott. A halandóság 1000 lélekből 305-ről 1936-ra csökkent. A csecsemőhalandóság 22%-ról 153%-ra súlyd. Vasúthálózata majdnem 300%-kal gyarapodott. Utépítés, csatornázás által jelentékeny földterületeket adtak át a termelésnek. A takarékbetétek 1863-ban 225 milliót tettek ki. Ma csupán a postatakarékpénztárnál 2000 millió lira betétet kezel. Analfabétáinak száma, amely az egyházi államban hihetetlen nagy volt, ma leszállt 49%-ra.

És hol volna ma Olaszország, ha a demokratikus haladás útját sikerült volna a pápaságnak elzárni? Elgondolhatjuk ezt XVI. Gergely nyilatkozataiból, aki a vasutat az „ördög mesterkedésének” tartotta. Ugyanezen okból ellensége volt a gázvilágításnak is. Az egyházi állam erkölcsi nivóját pedig sok egyben kívül jellemzi, hogy létezésének utolsó évtizedében 1000 törvényes születésre 2500 törvénytelen születés esett.

Miután a népjogok legádázabb ellenségének, a klérusnak uralmát sikerült megtörni, Olaszország a kulturális föllendülés útjára jutott. Nagy tanulások után tisztában vannak az olaszok a haladás föltételeivel. Ezért terjesztik ki mind szélesebb néprétegekre a választójogot. Az egyesítés nagy műve óta harmadszor alkotnak választójogi törvényt. S mind a három törvény jelentékeny haladást jelent a demokrácia útján. Mai választói reformjával a legdemokratikusabb országok közé lendíti magát Olaszország. Franciaországban 27.9%, Németországban 21.4%, Angolországban 15.8% és Olaszországban 22% lesz a szavazók száma. Törvénytervezetük átlátszó, világos. Nem hagy hátsó ajtókat a politikai huncutság ki-bejárásához. Három föltételt állít föl: Olasz állampolgárság, 21 éves kor, irni-olvasni-tudás.

Ezzel szemben nálunk évek óta akörül folyik a mesterkedés, hogy a jogosztásnak miféle lehetőségeit lehetne minél nagyobb számban becsémpészni a megalkotandó törvénybe. Amint Lukács újabb terveit látjuk, különösen a munkásosztály legértékesebb rétegét, az öntudatos, a szervezett munkásságot akarják mindenképpen kirekeszteni.

Lukács ismeretlen helyzetekről, sötétbe ugrásról beszél programbeszédében a választójoggal kapcsolatban. Mi tudjuk jól, hogy az az „ismeretlen helyzet” előttük nagyon is ismert, az a sokat emlegetett sötétség pedig nagyon is világos. Éppen azért rugdalóznak ellene! Nem akarnak jogot adni a népnek, nehogy saját érdekét az ő érdekeik rovására érvényesítse.

Olaszországtól tanulhatunk. Példája világosságot áraszt abba a híres sötétségbe. Megtanulhatjuk tőle, hogy amily mértékben felszabadítjuk a fejlődés energiáit s amily mértékben elhárítjuk akadályait, oly mértékben fogunk haladni és gyarapodni.

Vége mégis csak megegyezünk valamiben Zichy miniszter urral... Ő sem ad semmit az ígéreteire.

SZEMLE.

Politikai licitáció.

Már két hete lesz ide s tova, hogy Magyarország miniszterelnöke, a király öfelsége titkos tanácsosa, mint egy selejtes batyuval házaló szatócs, alkudozik Justh Gyulával, a 48-as párt elnökével. A választójogi reformnak különböző torzalkjait kínálgatja a nagyméltóságu házaló, de egyikben sem tud tudni, nem kell a finnyás vevőnek egyik sem! A kegyelmes handlénak tudniillik nincsen szabad keze; a titkos cégtárs akadékoskodik s ma már teljesen félbe is szakadtak e szégyenletes alkudozások.

Mert valóban szégyenletesek voltak azok. A miniszterelnöknek ugyanis vagy van választójogi programja vagy nincsen; vagy tudja azt, hogy mire van szüksége az ország jövődő boldogulásának, vagy nem tudja ezt... bármiként álljon azonban ez az ő politikai tudása és programja: ez a vég nélküli licitáció egyfelől merőben haszontalan, másfelől pedig rettenetesen erkölcs-telen dolog. Mert hiszen a miniszterelnök a saját politikai elvei felől alkudozik most és amiben esetleg megállapodik Justh Gyulával — ha ugyan megállapodnak — az lesz majd a mungótöbbségnek a szent meggyőződése. Hát nem gyönyörű dolog ez a mai magyar alkotmány, ez a parlamenti többség és ez az elvtiszta, elvszilárd kormány? ... Ezért kell nekünk lelkesednünk, ennek az uralomnak a megszilárdításáért kell dolgoznunk. Jó, jó! Csak biztatók ránk! ☉

Csikósok és tanítók.

A *Gross-Kikindaer Zeitung*-nak május 5-én megjelent számában olvassuk azt a hírt, hogy Torontálmegegyében a gazdag perjámosi közbirtokosság a múlt hó végén tartott ülésén két cikóst fogadott s ezek mindegyikének 1000—1000 korona évi bért fizet. Tehát éppen annyit, amennyit az Apponyi-féle hirhadt törvény a tanítóknak biztosít. A perjámosi kompasszeszorok tudják azt, hogy ma már egy cikósnak az igénytelen-sége, a paraszti egyszerű ruházódás, a legminimálisabb élelmezés, a szórakozások és kultura nélküli, röghöz tapadó élet is legalább 1000 koronát követel. Csak az európai műveltségű, politikai lángelme, a nemzeti kultura örökké dörgő fajtakasa, meg a parasztpofozók s az uri tányérnyalók parlamenti többsége hihette azt, hogy 1000 koronából a legalább 12 évi iskolázás után tanítói lett, művelt, családos tisztviselő meg tud élni. Vagy talán még ő sem hitte ezt... hanem csak azt akarta elérni, hogy a tanítók úgy éljenek, mint a cikósok. És ebben a nagyszerű ország-lásati fölfogásban kormányoz bennünket a csillagos kultura atyja is, aki többszörös nyilvános ígérete ellenére szintén csak a cikósbéren tartatja az ország tanítóit. Hiszen ugyebár olyan egyforma is ez a kétféle foglalkozás: az egyik lovakat őriz, a másik embereket nevel...

Lovakról.

Majd száz esztendeje (1828) irt e címen egy kis könyvet a lóversenyek mellett *Széchenyi István*, aki most, ha élne, bizonyosan kétszer akkora könyvet írna a lóversenyek ellen. Ennek a rövid száz évek az ideje alatt ugyanis az őrzőgő játékszenvedély és a kapzsi nyereszedés teljesen kiforgatta a maga eredeti hivatásából a lóversenyeket. Duszgazdag magyar és nem magyar mágnások, uszorán meghízott zsidók, külföldi pénzkirályok és e célra egyesült pénzcsoportok, sőt egyes uralkodók és uralkodó házbéli hercegek nemzetközi szolidáris együttérzéssel futtatják a pesti gyöpön drága lovaikat s ők maguk is, meg a társadalom minden rétegéből való ezer és ezer ember, gazdagok és szegények, urak és parasztlak, hercegek és mosónék, egész vagyonokat raknak rá arra a vak véletlenre, hogy melyik ló ér előbb a célhoz?

Az a főváros, amelynek nincs pénze, nincs telke kórházra, a legsűrűbben lakott városrészben óriási területet adott ennek az uri szórakozásnak a léha céljaira; az a magyar állam pedig, amelynek nincsen pénze iskolákra s amely inséges béren tartja tanítóit, évenként

több százezer koronát ad lóversenydíjakra a dusgazdag mágnások pazar klubjának. A fogadásokat iparszerűen üzik a hivatalosan elismert jóhírű cégek s ezek kezén mennek keresztül a mosónék és hordárok koronái, meg a grófok és hercegek ezresei. És ha a lóversenyterén egyik zsebből a másikba vándorló bankók beszélni kezdenének: a világ legváltozatosabb és legcsodálatosabb történetkeit hallhatnók meg tőlük.

Csak a messziről látszó, föltűnő jelenségek is milyen mély perspektívákat nyitnak számunkra. A legutóbbi vasárnapon például csupán a totalizátor-forgalom 991.500 korona volt; majdnem kétszer annyi, mint amennyi lakbérsegélyt kapott ez évre a miniszterileg is „tűrhetetlen”-nek mondott helyzetben élő 8000 állami tanító. Egyik Teleki gróf *Rascal* nevű angol telivér lovával az idén már harmadszor nyerte meg a Király-díjat. 100.000 koronát kapott a nemes gróf azért, mert a lova 1800 méter hosszú pályán egy orral megelőzte a lópajtását. Alig két percig szaladt egy ló és a fogadások óriási összegeit nem számítva, csupán versenydíjban annyit szerzett ez az egy ló, amennyit Magyarországon száz tanító kap egy évre!

És mi tőlünk, tanítóktól, azt kívánják, hogy ennek a mai rendszernek föntartására, támogatására, sőt megerősítésére dolgozzunk s hogy a mai uralkodó osztályok vezető szerepét segítségünk megóvni a föltörekvő osztályokkal szemben. ... Hát mi pedig nem leszünk öngyilkosok, hanem fenéig föl fogjuk fordítani ezeket a mai ostoba és becstelen állapotokat. ☉

Amit a hatvaniak nem tudtak...!

Nem tudták a mi hatvani kartársaink, hogy az az állami tanító, aki az „Á. Tanítók O. E.”-nek tagja, egyúttal tagja az „Á. Tisztviselők O. E.”-nek is. (Erről igen tárgyilagosan világosította föl őket az „Uj Korszak” legutóbbi: „Bomlasszuk szét az Állami Tanítók Országos Egyesületét” című cikke.) Nem tudták, hogy az „Á. Tisztviselők O. E.”-ben korántsem lehet azt az erélyt kifejezni, amely a mi céljaink eléréséhez szükséges. Nem tudták végül azt sem, hogy tervük kivételében az állami tanító-ság nem támogatja, nem támogathatja őket, ellenkezőleg tervüket már csirájában elfojtja.

Beszéljünk ezekről a kérdésekről nyíltan, őszintén. E hó 8-án többedmagammal mejelentem egyesületünk képviseletében az „Á. Tisztviselők O. E.”-nek választmányi ülésén, ahol a legfőbb tárgya a 19-én tartandó kongresszus elé terjesztendő memorandum tárgyalása volt, amely tudvalevőleg a királynak lesz átnyújtandó küldöttség útján. Egyesületünk képviseletében felszóltam. El akartam mondani, hogy mi, állami tanítók, akik egyszersmind állami tisztviselők is vagyunk... mily messze vagyunk még attól, hogy fizetés dolgában is a velünk hasonló kvalifikációju állami tisztviselőkkel egyenlő elbánásban részesíttessünk, sőt az újabb — köztudomásra jutott — tervezet szerint még visszaesés is mutatkozik a tanító-ság kárára, mert a nők fizetését kisebbre tervezik s már a lakbérpótlék kiszámításánál is igazságtalanul jártak el. Nem fejthettem ki mindezeket, mert az elnök kijelentette, hogy ők az állami tanítókra soha sem alkalmaztak külön szabályokat, úgy tekintik őket, mint akik már ott bent vannak s rájuk is mint a többi állami tisztviselőre, minden amit kérnek vagy kapnak, vonatkozik. Egyetlen amit elértünk, hogy az „állami tisztviselők” után kifejezetten is felvették, hogy „beleértve az állami tanítókat is”. Méltóságos urak, miniszteri tanácsosok... ugyan hogy is érezhetnék azt a helyzetünkkel járó nyomort s ha nem érzik... nem is kívánhatjuk, hogy oly erélyes akciót fejtsenek ki érdekünkben, mint amelyet kifejtethetünk mi, a mi egyesületünk keretében. Ezt érte meg mindenki! Valamelyik *szakosztály* is terjesztett ott elő egy memorandumot s kívánta, hogy az illetékes tényezők elé a kiküldötteket az elnökség tagjai vezessék. Ezt pedig kifogásoltak. Hivatalból *fölterjeszt* az elnökség a memorandumot, de küldöttséget nem vezet, mert holnap a „másik” s azután a harmadik — csak épp hogy azt nem mondták, hogy az állami tanítók is — ezt kívánják. Volt a memorandumban egy összehasonlítás egy másik szakma hasonló kvali-

fikációjú jobban dotált tisztviselőivel... és már ez is visszautasítárára talált! Most gondoljon mindenki a mi helyzetünkre s azután ítéljen arról: mit nyernénk mi azzal, ha csupán csak ott volnánk tagok, a saját egyesületünket pedig föl-ozlatnók!

A fölözlatásra irányult akció nagy fiasóval végződött. Az elnökséghez egy halmaz „fölvívás” érkezett aláíratlanul; de a hiányzó aláírások helyett buzdító sorok s az egyesületbe való tömeges belépések érkeztek. Egyetlen-egy kilépő nyilatkozat érkezett hozzám két aláírással!

Kedves hatvani kartársak, most már nincs egyéb hátra, mint az egyetemes gyűlés idején tartandó közgyűlésünkön vetni föl a kérdést, hogy lássák, mennyire elszigetelten maradtak az előre meg nem fontolt tervükkel.

Csodálatos némely kartárs és tanügyi lap gondolkozása. A „Tanító”, a „Nemzeti Iskola” egyre azon töprengenek, hogy a radikális tanítóság, radikális „vezére” meghajtotta zászlaját a „felsőbb-ség jogainak tisztelgetésére” és szinte rossz néven veszik, hogy a törvények és a törvényerejű rendeletek... tiszteletbentartását hangsúlyoztam. Hát nem tudnák ezek, hogy az „Uj Korszak” radikális eszméinek terjesztésére a lap köré csoportosult kartársak mindenkor a törvény s a törvényerejű rendeletek szem előtt tartásával iparkodtak céljaik megvalósítására? Hát nem mindig azt hangoztatták-e a radikális tanítóság, hogy a törvényt emberek hozták s emberek változtathatják s agitációkkal mi is erre törekszünk törvénybiztosította jogaink segítségével?

Ellenben mi megfogadtuk s meg is tartjuk, hogy agitációkhoz a miniszteriumtól alamizsnát nem kérünk, hanem az egyesület számbeli megnövekedésére törekszünk és az agitációhoz szükséges költségek előteremtéséhez a kartársak öntudatos áldozatkészségét kérjük. Ezt el is fogjuk érni. És még valamit ígértünk: egyénileg nem kívánunk érvényesülni! Szóval: új ösvényeken akarunk járni...

Csodán Samu.

Zichy János ablakába.

Az iskolák államosítása mellett foglalt állást az alsószabolcs-hajduvidéki református egyház-megye a tanítóegyesület indítványára. Az eddigi kormányok a népoktatás államosítása ellen mindig a felekezeti érzékenységet játszották ki üttökártyának. Most már ennek is kezd bealkonyodni. A felekezetek lassanként rájönnek arra, hogy az állam sokkal jobban eltudja látni az oktatás dolgait, mint a felekezet, nemzeti és népi szempontból is üdvösebb ez és a felekezet minden erejével hitéletének ápolására veheti magát.

Ez a református egyház-megye tehát eljutott már a fejlődésnek ama fokáig, mely beláttatja vele, hogy a népoktatás állami érdek és állami feladat és ezért kimondta, hogy „fölvív a törvényhozáshoz és kéri a két balkézszel csinált Apponyi-féle törvények eltörlését, valamint az összes felekezeti iskolák államosítását, mert csak ez felel meg a tanítóság, az egységes népoktatás és az állam egységes érdekeinek”. Ez a határozat fényes tanubizonyosság amellet, hogy az állam-érdek nem érinthet felekezeti érzékenységet, hogy az a felekezeti érdekek fölött áll. Az összes felekezeti iskolák államosítása meg fogja hozni a kulturális haladás lehetőségeit is, mert tantervébe a sok legenda és a tulvilágra szóló utalványok helyett a való élet reális ismereteit, a természettudományi világfölfogást lehet majd beleilleszteni. A másvilágra való előkészítés tisztán a felekezetek ügyköre marad, amíg az élet harcaira való nevelést, a munkára való szeretetet az iskola zavartalanul folytathatja majd.

Sok ilyen okos és hazafias határozatot Magyarország jobb jövője érdekében.

A Csanádmegyei Tanító Egyesület makói járásköre Földéakon gyűlésezett folyó hó 6-án. Ezen a gyűlésen is meglátszott, hogy a tanítóság már ébred, mozdul. Az elnök bátor szavakkal hangoztatta, hogy a tanítóság bizalma már elveszett. Csak ígérnek, de a megvalósítást kitölik a ködös messzeségbe. A tanítóbankról is megemlékezett, mondván, hogy ilyen viszonyok között annak létrehozása csak ironia. Várkövi Kálmán földéaki tanító a fizetésrendezésről szölt. Sietve olvasta, mert bizony már a tanítóság is unja a fizetésrendezésről való beszédet. A felolvasás inkább szelid hangú volt, ami talán annak tudható be, hogy az apát ur jelen vala. A beszéd-

ben annyit az új, hogy ő már „Jásziékban” és az „általános titkosban” sem bizik. Azt nem mondta, hogy miért. Az általános unalomban ezt észre sem vevé senki s ez így neki használt, másnak meg nem ártott. Hanem, hogy mennyire nem ért vele egyet a tanítóság, meglátszott Szamor József apátfalvai tanító felolvasásakor. „Mit tehet a tanító a világbéke érdekében.” Erről szölt a tartalmas előadás. Bizonyította a háboruk mérhetetlenül káros hatását úgy anyagilag, mint erkölcsileg. Bátran kimondta, hogy a háboru mindig a hatalmon ülő kevesek érdeke, a nép azt sohasem akarhatja. A nép lelkében él a béke szeretete s az igazi béke boldog korát az általános szavazati jog fogja csak elhozni. A tanítónak be kell állani a béke apostolai közé, iskolában, körökben agitálni a béke mellett! Lelkesen ünnepezték ezt az előadót, ez volt a gyűlés lényege s ebben benne volt a népjogok kiterjesztésének szüksége...

*

A kaposvári all. elemi iskolák tanítótestülete a múlt hó 15-én rendkívüli gyűlésen az összes tagok jelenlétében tárgyalta a vallás- és közoktatásügyi miniszterium által kiutalt lakásbérpótlék szétosztásánál a tanítóság egy részét ért sérelem ügyét. Elnök volt Tarján Antal igazgató, jegyző Csondor Eleonóra tanítónő. Tóthné H. Gizella javaslatára többek hozzászólása után a gyűlés a következő határozatot hozta:

„A m. kir. közoktatásügyi kormány azon intézkedésében, mellyel a tanítóság egy csoportját a lakásbérpótlék kiosztásánál teljesen vagy részben mellőzte, a tanítóság egyetemének sérelmét látja. Indokolja ezt a következőkben: Jelen intézkedés a férjes tanítóokra vonatkozó részében mélyen sújtja a családot. A család az állam fenn-tartó eleme, azért ennek bármely megrövidítése nem lehet sem állami, sem nemzeti érdek. Azon-kivül a törvény egyenlő összegben állapítja meg a tanítók és tanítónők nyugdíj-kötelezettségeit. Ezzel szemben a tanítónők egyenlő jogokat nem élveznek, amennyiben haláluk után hozzátartozóik nyugdíjban nem részesülhetnek. Ezen tétel-nél az állambiztosítás nagy összeget takarít meg, melyből bőven kitelnek a tanítónők javadalmazása. Az eddigi tanítói törvények egyenlően állapították meg az összes tanítók lakbérét s ezen még újabb törvény változtatást nem eszközölt. Ez öt éven aluli szolgálati idővel bíró tanítók mindazonáltal kevesebb lakásbérpótlékban részesülnek.

Miután pedig a törvény egyenlő kötelezettségeket jelöl ki minden tanító számára s azok fontos feladatukat egyenlő ügybuzgósággal és lelkesedéssel teljesítik, egész együttérzéssel jelenti ki a gyűlés azt, hogy ezen egyenlő munka ellonértékét csak egyenlő javadalmazás képezheti.

Jelen ülés jegyzőkönyve küldessék meg: A Magyarországi Tanítók Országos Szövetségének, az Allami Tanítók Országos Egyesületének, a Somogy megyei Általános Tanítóegyesületnek s a kaposvári választókerület országgyűlési képviselőjének azon céllal és kéressel, hogy ezen sérelem mielőbbi orvoslásához hozzájáruljanak.”

*

A mi derék kaposvári kartársaink még biznak és remélnék. Lám a csanádmegyeiek már tul vannak ezen... No majd idejűtnak még a somogyiak is.

Egy fizetésrendezés.

Valamely ország kulturáját talán legjobban abból lehet megítélni, hogy milyen sorban élnek ott a kultura munkásai. És ha azt látjuk, hogy valamely országban az írók kénytelenek újsá-gírással keresni kenyerüket, az orvosok alig birnak megélni, az ügyvédek numerus clausust emlegetnek, az állami tisztviselők memorandumokat gyártanak, a magánhivatalnokok sztrájk-kal fenyegetődnek, a tanárok és tanítók pedig valóságos éheznek: annak az országnak a kulturáját aligha becsülhetjük valami sokra. Nyomasztó anyagi gondokkal nem lehet virágzó kulturát teremteni.

Ebben a nagy és megszegyenítő nyomorúságban jótékony oázisként hat a szemlélőre az a fizetési szabályzat, melyet a pesti izr. hitközség alkotott. Ismeretes elvi álláspontunk a felekezeti iskolákkal szemben. Ugy mint eddig, ezentul is harcolni fogunk az iskolának a felekezeti szellem alól való felszabadításáért. De ez az elvi álláspont nem zárja ki azt, hogy szívből ne örüljünk hitközségi kollégáink új fizetési szabályzatának, mely ha nem is fényes, de az eddiginél sokkal jobb megélhetést biztosít számukra.

A hitközségi szabályzat három fizetési fokozatot állapít meg.

A) Elemi iskolai tanítók:

Foko-zat	Törzs-fizetés	Lakás-pénz	Összesen
III. 1-3. évben	1440.—	800.—	2240.—
II. 4-7. „	1920.—	800.—	2720.—
I. 8. évtől kezdve	2640.—	800.—	3440.—
16. „	2640.—	900.—	3540.—
31. „	2640.—	1000.—	3640.—

Ezenfelül az elemi iskolai tanítóknak 7 év-ötödös korpótlék jár, mely a kinevezés 6. évé-vel kezdődik és évi 220 koronát tesz ki. Ha már most összeadjuk a hitközségi tanítók összes járulékait és összehasonlítjuk a fővárosi tanítók összes járulékaival, a következő képet nyerjük:

Hitközségi tanítók	Fővárosi tanítók
évi korona	évi korona
1-3. évben	1-3. évben
2240.—	1800.—
4-5. „	4-6. „
2720.—	2100.—
6-7. „	7-10. „
2940.—	2600.—
8-10. „	11-14. „
3660.—	3600.—
11-15. „	15-18. „
3880.—	3900.—
16-20. „	19-22. „
4200.—	4100.—
21-25. „	23-26. „
4400.—	4400.—
26-30. „	27-30. „
4640.—	4700.—
31-35. „	31-34. „
4960.—	5000.—
36-40. „	35-40. „
5180.—	5300.—

Ebből az összehasonlításból láthatjuk, hogy mennyivel jobb és humánusabb a hitközség fizetési szabályzata, mint a fővárosé. Mert igaz ugyan, hogy a hitközségnél a maximális fizetés csak 5180 korona, míg a fővárosnál a tanító eléri az 5300 koronát is, de ezt a végső fizetést a tanító csak 35. szolgálati évében érheti el, mely idő bizony csak kevés tanítót ér szolgálat-ban. Ezzel szemben azonban a hitközségi tanítók szolgálati idejük első évétől kezdve majdnem végig tetemesen nagyobb fizetést huznak, mint a városi tanítók. Ha összeadjuk azt az összeget, melyet a hitközségi tanító 40 év alatt kap, akkor tűnik csak ki egész nagyságában ez a különbség. A hitközségi tanító ugyanis 40 év alatt 165.420 koronát kap hitközségétől, míg a városi tanító ugyancsak 40 év alatt mindössze 156.700 koronát huz a fővárostól, ami 8720 korona hátrányt jelent a városi tanítónak. Ha pedig átlagszámítással akarunk élni, azt látjuk, hogy a hitközségi tanító évi fizetése 40 évi átlag szerint 4135 korona, a fővárosi tanító pedig évi 3917 korona, eszerint tehát a hitközségi tanító évi 218 koronával kap többet 40 éven keresztül.

Nem sokkal kisebb ugyanez a különbség a polgári iskolákban működő kartársaknál sem. A hitközségi szabályzat szerint a polgári iskolai tanárok fizetése a következő:

B. Polgári iskolai tanárok:

Törzsfizetés	Lakás-pénz	Össze-sen	
évenként			
K	K	K	
III. fokozat 1-3. évben	2400	900	3300
II. „ 4-7. „	2800	1000	3800
I. „ 8. évtől kezdve	3600	1200	4800

Ezenfelül jár 6 évötödös korpótlék, mely a kinevezés 13. évével kezdődik és évi 300 koronát tesz ki.

Az összehasonlítás a polgári iskoláknál is a hitközség javára üt ki, mert míg a hitközségi tanár 30 év alatt 212.620 koronát keres, addig a fővárosi tanár összkeresete csak 207.100 korona, vagyis 5520 koronával kevesebb. Átlag-ban a hitközségi tanár évi 5315 koronát, a fővárosi pedig évi 5177 koronát keres, vagyis évi 138 koronával kevesebbet.

A középiskolai tanárok a következő fizetést kapják a hitközségnél:

C. Középiskolai tanárok:

Törzsfizetés	Lakás-pénz	Össze-sen	
évenként			
K	K	K	
III. fokozat 1-3. évben	2880	1100	3980
II. „ 4-7. „	3360	1200	4560
I. „ 8. évtől kezdve	4080	1500	5580

Ugy, mint a polgári iskolai tanárok, a középiskolaiak is 6 évötödös korpótléket kapnak, mely a kinevezés 13. évével kezdődik és 340 koronát tesz ki.

A hitközségi középiskolai tanár 30 év alatt 172.800 koronát keres, a fővárosi 167.900 koronát, vagyis 4900 koronával kevesebb. Átlagban a hitközségnél az évi fizetés 5760 korona, a fővárosnál 5596 korona, vagyis 164 koronával kevesebb.

Nagy horderejű a hitközségi szabályzatban az az újítás is, mely az idősebb, munkabírásában már hanyatló tanítónak óraszámáról intézkedik. Az új szabályzat ugyanis az elemi iskolai tanító köteles heti óráit 25 befejezett szolgálati év után 20 órára, 30 év után 18 órára, 35 év után pedig 16 órára redukálja. A polgári iskolai

tanárok köteles óraszámát 25 év után 18 órában, 30 év után 16 órában, 36 év után 14 órában állapítja meg. A középiskolai tanároknál a heti óraszámot 20 év után 16 órára, 25 év után 14 órára, 30 év után pedig 12 órára szállítja le.

A fővárosi tanítók és tanárok egész szolgálati idejük alatt teljes heti óraszámot kötelesek tanítani, ami bizony öregebb kartársainknál nem csekély dolog.

A legfurcsább a dologban az, hogy a főváros szubvencionálja a hitközséget. És így előáll az a fura helyzet, hogy a hitközség a főváros pénzéből tükröt fizeti a maga tanszemélyzetét, a főváros pedig, mely százazreket költ felekezeti célokra, rosszabbul dotálja a maga tanítóit, mint az a hitközség, melyet ő segít.

Mindennek pedig a fővárosi tanítók szervezetsége az oka. A zsidó tanítóknak az országos izraelita tanítóegyesületben erős és befolyásos szervezetük van, mely sajtója révén képes erős nyomást gyakorolni a hitközségekre. A fővárosi tanítók azonban teljesen szervezetlenek. A hivatalos egyesületük kormánypénzen él és mocnani sem mer, a tanítók zöme pedig a politikai klubokat látogatják, ahol sokszor fogcsikorgatva tapsolják véresre kezüket, mikor egy-egy klikkvezér valami olcsó viccet ereszt meg és boldogok, ha a befolyásos városatyák részéről egy-egy biztató mosolyban van részük.

Az igazgatói székekért és más jutalmakért vad tülekedés folyik ezekben a klubokban s harc közben feláldoznak ott meggyőződést, becsületet, barátaik szeretetét és megbecsülését, kartársaik érdekeit és az egész iskolai munkát. Mert manapság a pesti tanítószeg választásánál és előhaladásánál nem mindig és nem csupán a pedagógiai tudás és a tanítói munkásság a döntő körülmény, hanem sokszor nagy sullyal esik latba a hűséges politikai kortesszolgálat értéke is. A fővárosi tanítószegnek nincsen közszele, nincsen testületi élete s ezért nincsen megfelelő fizetése sem.

R. E.

Meghívó.

Az Állami Tanítók Országos Egyesülete május hó 19-én, délelőtt 9 órakor, a Ferenc József Tanítók Házában (VIII., Szentkirályi-utca 47) választmányi ülést tart, melyre a választmány tagjait tisztelettel meghívja az elnökség.

HIREK.

Bartha Pál „független tanítóvezér“ szeretne lenni. Bartha Pál — ugyan mi ütött hozzá? — az Állami Tanítók Országos Egyesületének főtartása mellett cikkezik (hiszen látja, hogy fölbontásra irányuló törekvés meghiusult!) és egyúttal azt a hő óhaját fejezi ki, hogy bár „mi is függetleníthetők a vezetőséget“ (t. i. az Állami Tanítók Országos Egyesületének vezetőségét). Hivatkozik a német *Lehrerverband* példájára, amely a vezetőket hivatali állásukról lemondhatja és gondoskodik tisztességese ellátásukról. Az ember elbámul. Mi lete Barthat? Mióta akar ő egy független nagy szervezetet, amely a hatalomtól függetleníteni tudja a funkcionáriusait? Mióta? Hiszen mikor vezér volt Bartha Pál, akkor nem akart független szervezetet, akkor nem akart független tanítóvezetőt lenni, akkor — aktaszerű bizonyosságunk van róla! — nevétségesen csekély pénzbeli támogatást kunyorált a miniszteriumtól az Állami Tanítók Országos Egylete számára. Nyomoruságos ötszáz koronáért akarta elkötelezni az egyesületet a miniszteriumnak... Így akarta biztosítani az egyesület függetlenségét? — Most, persze, más idők járnak. Az új vezetőség a tagok erejével és áldozatkészségével akarja az egyesületet hatalmassá, függetlenné tenni és már el is indult ezen az úton. Bizony még meglesz az igazán független egyesület és akkor nem is lenne olyan rossz dolog ott vezérkedni, mi, Bartha ur? — Hogy a kipottyant vezér milyen komolyan gondol az egyesület függetlenítésére, az kitűnik ugyanazon cikkének a következő kitételéből: „... S ha nem tanítói kezére bizzuk a vezetést, hanem közéletünk valamely kimagasló alakjára, vajjon nem remélhetjük sorsunk javulását...? Ez az, Bartha ur, ez az! Egy „kiváló közéleti alak“ — nyugalmazott miniszter, államtitkár, befolyásos pártvezér vagy más efféle — mellett titkárok szintén nem volna rossz dolog, mi?... De az állami tanítók má már nem kérnek öntől tanácsot; látják hogy a munkások nem bízzák magukat gyárosok

vezetésére, a kizsákmányolt bankhivatalnokok éppen mostanában csapták el a bankdirektor vezetőiket, akik csak alázatosságra és türesemre buzdították őket... és látnak a tanítók még sok hasonló dolgot. Azt gondolják tehát; magunk közül való emberek álljanak a harc seregünk élén, mi meg sokan, erős szervezettel ott állunk mellettük, dolgozunk velük, támogatjuk őket, megadjuk nekik a harc eszközeit, megbecsüljük őket, de ha félre találnának lépni a tiszta közérdek útjáról... fuldn fogjuk, elcsapjuk őket. Így értődik ma már a független tanítószervezet és a független vezetés, így bizony, Bartha uram, nem pedig úgy, ahogy ön értelmezte a múltban és ahogy értelmezni akarja a jövőben.

Mennek a királyhoz! Ezt határozta az Állami Tisztviselők Országos Egyesülete. És elpanaszolják majd a jó öreg királynak, hogy mindegyik kormány becsapta őket. Segítsen hát ő rajtuk. Mit fog erről a nemzetvezető intelligenciáról a király gondolni? Elszomorodik majd az ő jó szíve ezeken a politikailag iskolázatlan embereken, ha elolvassa alázkodó irásukat; de segíteni nem fog rajtuk...

Érett emberek nem instanciákkal és kunyerálásokkal intézik el dolgaikat. Az uraknak vannak politikai jogaik, az uraknak van beleszólásuk a törvényalkotásokba... Tessék az uraknak talpra állani, férfias bátorsággal élni jogaikkal s rákényszeríteni a kormányokat arra, hogy munkájukat megbecsülje. De fölemelni panasza a két ujjakat... eh, ez mégsem járja! Tisztviselő urak, választópolgárok, önök még semmit sem hallottak népuralomról, egy kis demokráciáról?...

A fenséges nép az érte dolgozókat mindig megbecsülte s a felséges ur szentesítése sohasem maradt el utána!

Urak! El a memorandummal s be a népjogokért küzdök táborába! *Egy tanító.*

Az igazi tanfelügyelő. *Pacsérit* kilődítoták Sopronból, mert garázdálkodásait nem tűrhette tovább a vármegye. Helyébe *Schwetz* Vilmos, a tanítóból lett tanfelügyelő került, akit új állomáshelyén meleg szavakban üdvözölt a főispán. Az új tanfelügyelő rövid válaszképpen azt mondotta, hogy ő a törvények és rendeletek alapján fogja a vármegye tanügyeit vezetni, hogy ő egyik iskolát sem fogja a másik rovására protegálni, hanem szeretettel fogja fölkarolni a jó iskolát. Azt akarja, hogy a megye tanügye fejlődjék. Jóindulattal támogat minden olyan törekvést, mely az iskolailag fejlesztését szolgálja, de nem fog habozni kezdeményezőleg föllépni ott, ahol azt látná, hogy nem tudnak vagy nem akarnak a népoktatás ügyén lendíteni. Ugy legyen!

A papok Eldorádója ez az ország. Amint ezt a nagyváradi rk. püspöki egyházmegye legújabb névtára is bizonyítja. 147 pap, 324 szerzetes meg apáca él ott. De ez még csak az egyik féle; hát még a többi felekezet „lelkész“-serege! És ez a kitarított had jól él, fényesen él a hívők és a kényszerhívők kisajtott adófilléreiből, meg a jogtalanul elbitorolt közbizonyból. Övék meg néhány ezerholdas ur nemzetsége az egész föld. Jól élnek ők mindahányan a földnek urai, a dologtalan herék, de annál nyomorultabb a földön dolgozók tengődő élete.

Éhség és nyavalyák pusztítják a népet, amelynek nincs tanítója, nincs orvosa, nincs kórháza, nincs iskolája, de van papja, földesura, szolgabírája, adóvégrehajtója, van diploma, zárdája, börtöne és kaszárnyája. Nincs kenyere, nincs ivóvíze, de égi malasztal bőven ellátja a sok pap, aki a tulvilági üdvösségre a földi nyomoruság fokozásával teszi érdemessé a koldus népet, ők maguk szerényen megelégedvén a siralom völgyének poklalkészítő gyönyörűségeivel.

Meddig lesz ez így?... Vajjon meddig tűri még a nép ezt a földi poklot, amelynek ők a szerzői és főtartói. Mikor jön már el az isten országa ezen a mi magyar földünkön, amely minden dolog embernek békét és jólétet biztosít...

A szekularizáció, az államnak az egyháztól való szétválása... ennek jönni kell, ezt siettetnünk kell, akkor aztán szabad az út... jön nyomában a derűs, napsugáros, boldogító kultúra mindenki számára.

A délmagyarországi tanítók követelése. A Délmagyarországi Tanítóegylet végvári fiók-köre a tanítói fizetésrendezés ügyében a következő határozatot hozta: Kívánja a tanítók rendes fizetési

osztályának megfelelő fizetéssel való kinevezését, minden átmeneti fizetés megállapításának mellőzésével. A helyi előléptetések a rendes idejű előléptetésbe nem tudhatók be. A kormány által négy évre megígért drágasági és családi pótlék utaltatás ki és a nyugdíjas tanítók és özvegyeik is részesüljenek a drágasági pótlékban. A kántorság mellékfoglalkozásnak tekintessék és az érte járó díj hagyassék figyelmen kívül a tanítói javadalom megállapításánál. A szolgálati idő szállíttassék le harmincöt évre és a nyugdíj jogosultság az első szolgálati évtől számíttassék. Végül a tanítók egyformán kapják az összes kedvezményeket és így a nem állami tanítók családtagjai és a nyugdíjas tanítók is részesüljenek a vasúti jegykedvezményben.

Ha a végváriak azt hiszik, hogy követeléseik formulálásával eleget tettek kötelességeiknek, keservesen csalódnak. *Harc kell ide! Kemény harc a népjogokért*, mert csak a nép érdeke a becsületes népoktatás. Ha a tanítószeg ezt be nem látja, ha a népért dolgozni nem akar, akkor hiába mozgolódik, hiába állít föl követeléseket. Az uralkodó osztály süket ezekkel szemben s csak morzsákat juttat az erőtlén tanítószegnek. Csak a néppel szövetkezett tanítószegnek van ereje. De ez az erő félelmetes lesz és sikert hoz nekünk tanítóknak. Erre emlékezzetek végvári kartársak!

A bihari tanítók akciója. A Biharmegyei Általános Tanítóegyesület vezetősége elhatározta, hogy legközelebb küldöttségileg keresi föl az országgyűlés politikai pártjait, hogy megkérje őket a tanítószeg ügyének fölkarolására, mert helyzetük anyagilag és jogilag teljesen tarthatatlan. Elhatározták, hogy legelőször a függetlenségi és 48-as párthoz fognak fordulni, amely párttól várják leginkább a tanítók, hogy ügyüket magáéva teszi és érdekükben mindent el fog követni. Majd meglátjuk, mi az a minden.

Szervezkednek a nyugdíjas tanítók is. Nekik is sok a sérelmük. A nyugdíjas tanítóktól megvonja az államvasut a féljegyre jogosító igazolvány kedvezményét. Vannak olyan nyugdíjas tanítók, akiknek havi nyugdíja mindössze 16 korona és olyan tanítóözvegyek, akiknek évi nyugdíja összesen 168 korona. A rettenetes drágaság koldussá teszi öreg, kiérdemült kartársainkat. Igazán lelketlenség a kormánytól, hogy velük nem törődik. Oly csekély az az összeg, mellyel rajtuk segíteni lehetne, hogy szervezkedésüknek eredményel kell majd járni. Sérelmeiknek orvoslására a nyugdíjas tanítók elhatározták, hogy egyesületben fognak tömörülni.

Amerikában nem kell az analfabéta. Az Egyesült-Államok szenátusában nagy többséggel elfogadták a bevándorlás korlátozását célzó Dillingham-féle javaslatot. Ezen immár elfogadott törvényjavaslat szerint csak olyan bevándorlót bocsátanak be Amerikába, aki irni és olvasni tud. A bevándorlási hivatalnokok helyeslik a javaslatot, de a kapitalisták dühösködnek, hogy így a legolcsóbb rabszolgáktól fosztják meg őket és arról siránkoznak, hogy milyen nagy kárára lesz az országnak ez a javaslat. Mert a kapitalista mindenütt mindjárt a *hazát* emlegeti, mi helyt csak a zsebére gondol. Az új törvény mindenestre nagyban korlátozza a bevándorlók számát, ami kitűnik a bevándorlási főbiztos jelentéséből is. Az elmúlt pénzügyi évben 714,709 tizenégy éven fölüli bevándorló érkezett Amerikába, ezek között irni-olvasni nem tudott 182,273. Ez a számarány azt bizonyítja, hogy a bevándorlóknak átlag 25 százaléka irástudatlan és az új törvény értelmében be nem bocsátható.

Micsoda más világ is az az Amerika! A mi fajnagyar grófiainknak csakis az analfabéták kedvesek. Valósággal *tenyésztik* őket.

A közoktatásügy és a hadügy költségeinek összehasonlítása nagyon szomorú eredményekkel jár az előbbire nézve, ha végig olvasuk az „Üttörő“-ben a minap megjelent statisztikai összeállítást. Ez az összeállítás az európai keresztény államok költségvetésére vonatkozik és a következőképpen fest:

Az állam	Had-sereg-re	Közoktatás-ügy-re
	m i l l i ó	
Magyarország	172	40
Ausztria	292	80
Németország	1112	372
Franciaország	1004	293
Angolország	1650	375
Olaszország	409	64
Oroszország	768	60
Spanyolország	180	45
Belgium	63	15
Dánia	24	11
Svédország	85	19
Szerbia	20	6
Románia	42	28
Hollandia	90	20
Norvégia	25	14
Portugália	49	3
Görögország	27	5

Vagyis az európai államok — Törökország kivételével — évenként 6323 millió koronát költenek el a hadsereg-re és csak 1448 milliót az iskolákra. De

még ebből az összegből is, amely pedig a hadügyi költségeknek csak negyedrészt teszi ki, nagyon sok jut iskolán kívüli, sőt egyenesen kulturális célokra. A közoktatási költségvetés ugyanis magában foglalja minden államban a papok céljaira kiadott összegeket is.

Más erkölcsökre kell tehát tanítanunk a népet. Mert ennek a társadalmi rendnek, amely az iskolában a „ne ölj”-t tanítja, de a tömeggyilkolás céljaira ekkora összegeket áldoz, ültött a vég-órja. A tanító legyen a béke katonája!

A papok számára — arra van pénz! A papok fizetésrendezése az sürgős, az égeti a grófi társaságot. Ha azok költségén rendeznék, akiknek papra szükségük van, az ellen egy szavunk se volna. De közpénzzel, az adófizetők keserves garasával tömik meg majd a feneketlen papzsákokot. Azt a pénzt, amelyet országos közügyek istápolására préselnek ki a néptől, nem szabad másra fordítani és különösen nem szabad akkor, mikor a legsötétebb Afrikát is megszégyenítő kultúrnyomoruságban fetreng az ország.

Nem is fordítanak arra, ha itt becsületes népruralom volna. De mivel hogy nincsen, hát minden kockázat, minden veszedelem nélkül állhatott föl gróf Tisza István a lévai egyházközségi ülésen, szólván:

„Ez a kérdés már valóban a legégetőbbben, a legsürgősebben megoldandó kérdések közé tartozik és hogy a lelkes kar anyagi helyzete valóban, ha összehasonlítjuk bármely más foglalkozási ág helyzetével, a legnagyobb mértékben méltánytalan. Mert hiszen, az utolsó esztendő megélhetési viszonyai annyira megdrágultak, másfelől az utolsó esztendőben ez a körülmény minden más foglalkozási ág illetményeinél annyira tekintetbe is vétetett, hogy itt valóban nagy igazságtalanság történik a lelkes karal, ha ez a kérdés továbbra is halogattatnék.”

És kijelentette Tisza azt is, hogy a református papság kívánságait a kormány hajlandó sürgősen teljesíteni s ebben az irányban már intézkedések is történtek.

Tisza protekciójára a református papoknak is megadja az állam azt, amit a Zichyek kívánságára a katolikus papoknak megad. A protekció ellenértéképpen Tisza is azt kívánja a református paptól, amit a Zichyek kívánnak a maguk papjaitól, hogy fokozottabban fogják a népbüntetés művét folytatni, azaz, amint ő kifejezte, „az egyház anyagi, szellemi és erkölcsi erejét fokozni” — az állam pénzén és a nép bőrén.

Ha a drágaságot nézzük, ha a tanítók anyagi helyzetét összemérjük a papokéval, ha a nép érdekét vesszük figyelembe: százszeres égetőbb, százszeres sürgősebb a tanítók anyagi helyzetének a gyors rendezése.

Am ha így eszeleksenek, ebből a grófi nemzetségre csak kár háramlanék. A művelt nép halálos veszedelem öreájuk nézve, tehát nem törődnek a néppel és a nép tanítóival. A tanító helyzetének javítására a grófokat rá kell kényszeríteni. Hosszu, szívós harc ennek az ára. Ezt érte meg minden tanító! Erre készüljön föl minden tanító! Az első harcot most vivjük a nép jogáért. Azután jön a többi, a becsületes törvényekért, a kultúráért, a tanító függetlenségéért és tisztességes megélhetéséért. És ebben a harcban el fog bukni Tisza és Zichy minden papjával egyetemben, de mi győzni fogunk.

A szentatya környezetéből. A Vatikánnak új botránya van. *Dalfiere* volt titkos kemarás, aki származására nézve mexikói, nemrégiben nyilván megvádolta *Mac Swiny* pápai trónállót, hogy *fajtalankodik*, viszont báró *Mensier*, az utolsó pápai hadsereg tábornokának fia *Dalfieret* gyanúsította ilyen eltévelyedésekkel. *Dalfiere* rágalmasz miatt pört indított báró *Mensier* ellen és a Vatikán meg van rémülve. *Mac Swiny* és báró *Mensier* viszonyádat emeltek.

Éljen a világot megváltó — vallás-erkölcs!

Püspök lehetett, noha „rovottmultu”. Mostarban *Christoforow Mihajlovics* archimandritát a sitomirli görögkeleti kolostorban letartóztatták. Az a vád a püspök ellen, hogy megrontott egy 13 éves kisleányt; más forrás szerint a görögkeleti egyház vagyonából nagyobb összegeket sikkasztott. A püspök egyizben már hosszabb börtönblüntetést ült: végrendelet-hamisításért. Azért nyugodtan osztogatott áldást, nyugodtan beszélt az isten nevében.

A tisztelendő ur — sikkasztott. Makkay József rk. szemináriumi igazgató volt Nagyváradon. Míg élt, nagy tiszteletnek örvendett hívői körében. Most, hogy meghalt, kiderült a szent férfiúról, hogy a káptalan vagyonából mintegy 100.000 koronát elsikkasztott. Ott lakott a városban a szent férfiú édesanyja is nagy szegény-

ségben, akit soha egy fillérrel nem támogatott. Mire költötte ezt a temérdek pénzt az a magában álló, szép jövedelemmel bíró ember? Állítólag a tőzsdén játszotta el a más pénzt.

Megint csak megállapíthatjuk, hogy azok a szent vallás-erkölcsök nem teszik jobbá az embert. Ime, Makkay is sikkasztott, noha pap, noha könyvetéve tudta a vallás-erkölcsöket.

A mi jövődönk mutatkozott meg legutóbb Malackán (Pozsonymegye), amikor a nagyközségi derék képviselőtestülete, mint iskolafentartó elhatározta, hogy tanítóknak drágasági pótlékot ad és pedig a nős tanítóknak 25, a nőtléneknek pedig 15%-ot és ezt mindaddig folyósítani fogja, amíg a tanítók fizetését a kormány méltányosan nem rendezi.

Ime, ilyen lesz a magyar tanítóság sorsa, ha a törvényhozás házában a grófok és a nagypapok lakághada helyett majd a nép emberei hozzák a törvényeket. A malackaiak megbecsülik s tisztességesen ellátják a gyermekeik tanítóit. A grófok ellenben föl sem veszik és koplaltatják a béreseik tanítóit. Valljuk be és lássuk át, hogy a malackaiaknak is, meg a grófoknak is igazuk van. Mindenki a maga érdekét gondolja.

Klerikális közoktatás.

Iskola és közvélemény nyaggatja, feszegeti folyton azt a kérdést: állami legyen-e a közoktatás vagy nem állami? A kérdés közelről érinti az egész magyar társadalmat, érinti jelenünket és jövőnket, létünket és fenmaradásunkat. Az a nagy fontosság, mely e kérdés kedvező vagy kedvezőtlen megoldásában rejlik, indította a *Szabadgondolkodás Magyarországi Egyesületét*, hogy a kérdést komoly fejtegetés tárgyává tegye. Az egyesület tegnapi ülésén e kérdésnek egyik legalaposabb ismerője, *Zigány Zoltán*, lapunk szerkesztője tartott előadást.

Az ülés a régi képviselőház nagytermében folyt le és a termet zsúfolásig megtöltötte az érdeklődő közönség. *Lengyel Imre*, nyugalmazott táblai bíró nyitotta meg az ülést. Utána nyomban *Zigány Zoltán* tartotta meg előadását.

— Arról kíván — ugymond — mindenképp szólni, felekezeti vagy állami legyen-e közoktatásunk. Közkeletű az a felfogás, hogy akié az iskola, azé a jövő. Tán még ennél is igazabb, hogy akié az iskola, azé a múlt. A múlt konzerválására törekvő, haladás- és kultúraellenes erők ragadták magukhoz az iskola irányítását, amely kezükben feudális és felekezeti érdekeket istápol. A felekezeti iskolák tulnyomó többséget képeznek az államiak fölött és minthogy közoktatásunk minden hiánya, nyomorusága (osztatlan és egytanító iskolatulzsfolt osztályok, megrövidített tanév, képzett len tanítók, helytelen tanítási elvek, stb.) tulnyomóan a felekezeti iskolákban fordul elő, a magyar iskolatagy ijeszítő számokat produkáló állapot-elsősorban az egyházak felelősek. Ők tartják kezükben az iskolákat, holott azok fentartását aránytalanul nagyobb hozzájárulással az állam és a községek teszik lehetővé. A magyar közoktatás végtelenül sivar képtől csak a felekezeteknek teljes kizárásával megalkotott állami iskola teheti kedvezőbbé. Csak ez teremthet azután egyebekben is olyan helyzetet, melyet az iskolák föllendüléséért, egészségesebb fejlődéséért várhatunk és amely a kultúra terén is, az anyagi előrehaladás terén is kedvezőbb állapotot teremtené.

Am az iskolák államosítása nem elszigetelt kérdés, egygyé forrott a demokratikus Magyarország többi társadalmi és kulturális követelményével, megvalósítását csak ezekkel párhuzamosan remélhetjük.

Zigány Zoltán előadását a nagyszámu és előkelő közönség nagy figyelemmel hallgatta és befejeztével lelkesen megtapsolta.

Magyarországi Tanítók Szanatórium és Üdülőhely Egyesülete.

A lelkes tanítói munka előbb-utóbb derékon roppantja még a legellentállóbb szervezetet is és hogy is jutna a drága sanatóriumi vagy nyaralóhelyeken való üdülésre abból a hitvány tanítói éhbérből, melyből a mindennapra is alig telik. Toldozgató-foltozgató jótékonykodással kell tehát a gazdasági társadalmi különbségeket még a szegény betegeknek is elviselhetővé tenni. Ez a szempont vezetett egy tanítócsoporthoz a Magyarországi Tanítók Szanatórium és Üdülőhely Egyesületének a megalapítására. De hát nálunk minden rendtől és rangu asztaltársaságnak könnyen lehet jótékonykodni, csak a tanítónak nem. Erre vall az, hogy az egyesület alapszabályait nagy sietve (t. i. egy

év múltán!) és hogy áldásos munkásságát azonnal megkezdhesse — jóváhagyás nélkül visszaküldték.

Azon a rendkívüli közgyűlésen, melyet folyó hó 4-én tartott meg az egyesület, elfogadták mindazokat a (lényegtelen) módosításokat, melyeket a felsőbb hatóság megkövetelt. Ezenfelül határozatra ment a dr. Bókay Árpád egyetemi tanár előnöklete alatt, hogy az eddigi 3 korona főlvételi tagdíjat törlik, hogy a csupán 2 korona évi tagsági díj alapján minél több tanító sorakozhassék az egyesület sorába.

A közgyűlésen teljesen megtelt a Pedagógiai Szeminárium egyik előadóterme érdeklődő tagtársakkal, akik örömmel értesültek arról, hogy minden különösebb agitáció nélkül kevés híján 1000 korona gyűlt be tagdíjakból és adományokból.

Köszönetet mondottak az Országos Balneológiai Egyesületnek, hogy lelkes fölhívásában és kongresszusának titkári jelentésében kedvezményeket nyújtására szólította föl a hazai furdőhelyeket. Ennek eredményeként a következő furdők tettek kedvezményes ajánlatokat: Teljes ellátás és orvosi kezelés: Trencsén-Teplicz 6-50 korona, Csiz 5- korona, Abbázia 6- korona, Korond 5- korona, Málnás 5-50 korona, Kovászna (furdő- és vízhasználatnál) 50%, Budapesti István-uti Szanatórium Hidegvízgyógyintézete 50%.

Elhatározták, miszerint fölszólítják az egyesület tagjait, hogy jelöljék meg az elnökségnek (VII, Hungária-ut 24.) azokat a nyári tartózkodási helyüket, melyeken kedvezményeket kívánnának maguknak biztosítani. Végül a megüresedett titkári állásra Rándl Árpád, a pénztáros mellé az adminisztratív teendők elvégzésére Zima János fővárosi tanítókat választották meg és a rendes évi közgyűlés napját az egyetemes tanítógyűlés idejére tették.

—y.

Kalászkok.

A hámiták. — A keresztény kultúra. — Ostwald és a vallás. — A lelki táplálék szükségessége.

A történettudomány átvette a néptörzsek bibliai elnevezését; hogy miért, azt tán az sem tudná kimutatni, aki először alkalmazta a *sémi, hámi* és *jáfeti* elnevezést. A sémitákat elhelyezik Ázsiába, a hámiakat Afrikába, a jáfeti népet Európába. Hogy Amerikába és Ausztráliába meg a Csendes Óceán szétszórt szigeteire honnan az isten csudájából került az ember, azzal nem törődik se a biblia, se a történet, már tudniillik az iskolai, a hivatalos. Kár, hogy csak három fia volt Noének és nem öt. A történet biztosan nagyszerűen odaállana utmutatónak, hogy hová is lettek a másik két fia utódai. Megvallom, én e három elnevezést úgy tekintem, mint a biblia számára felállított villámhárítót. Sőt (lévén rossz hangulatom) tovább megyek. A történelem ezzel egyenesen becsapja az emberi ismeretet, judásmódra eladja az igazságot a kapitalistáknak, meghamisítja a lelkiismeretet. A biblia nem mondja se Ázsiát, se Afrikát, se Európát ama néptörzsek letelepülési helyének, miért siet hát a történelem a magyarázattal? Azt hiszi valaki, hogy jóhiszeműség, hogy a bibliával szemben való tisztelet ennek az oka? Oh nem!... A legnagyobb bünpalástolásra találta ki ezt az elnevezést valamelyik higveleji „tudós” (?). Ezzel mentették hajdan a rabszolgaságot, a négereken véghezvitt sok krisztustalanságot, mert hát ők Hámnak, a szolgává átkozott gyermeknek az utódai a történelem elnevezése szerint. Ilyen eredményre talán Mózes se számított, mikor az ókori kapitalizmus védelmére átkokkal telített kis meséjét kitalálta.

Bíró Lajos valamelyik novellájában mondja, hogy ma nem lehet nálunk más kulturáról beszélni, mint keresztény kulturáról. Még a zsidók is a keresztény kultúra részesei és élvezői már. Nosza, felkapják ezt a kereszténység üzletvezetői és kommentálják, hirdetik nagy örömmel: Ime! így beszél, mert nem beszélhet másképp egy zsidó vallású író. No, hát én nem vagyok zsidó, hanem hívő keresztény. A krisztus eszméjét, a „szeretetet”, utólréhetetlennek, nagyvak, isteninek vallom és ennek jegyében igyekszem cselekedni... és én nem találok sehol a keresztény kultúrát. Mutassa meg hát valaki, mutassa meg Bíró, az író, hol van ez a kultúra? Hogy keresztet véltünk, keresztet állítunk, keresztet tornyot építünk, hogy a más nézetűeket máglyára küldjük, hogy a más vallásúak ellen fegyvert ragadunk és vérükben gázolunk, ez még nem keresztény kultúra. Jöjjön velem valaki, én mutatok neki könnyező népeket, éhező nyomorultakat, utcára dobott árvákat, mutatok sorvadó, kihasznált embermilliókat, mutatok gögös nagyurakat,

kéjbe és hájba fulladó embereket, korbáccsal járó istenteleneket, önkényt, gazságot... Hát hol van itt keresztény kultúra?

"A tudománynak nincs szüksége arra, hogy vitatkozzék a vallással." Ezt mondta Oswald a múlt napokban Budapestnek egy igen előkelő társaságában. Eljő az idő, mikor a vallás helyét a tudomány és a munka foglalja el. Eljő — hát persze, hogy eljő. Ki is lehetne számítani, hogy mikor. Csak azt kell tudnunk, hogy a mai fejlődés mellett mennyi idő alatt változik át a tizcezedéves rabszolgavér ember vérré. Mert addig lesz tekintélye a tudománytalanságnak, a nagyképti frázisoknak.

Tisza István ismét megragadta az alkalmat, hogy a protestáns papok politikai szolgálatait a kincstár által honoráltatni igérje. Nem is kételkedünk benne, hogy meglesz a lelkeszi korpótlék. Fontos oka van arra Tiszának is, másnak is. A dunántúli református egyházkerületi közgyűlésen Tisza így mondja meg az okot: "A népben az igazi vallásosság iránti ragaszkodás él és érzi, hogy szüksége van lelki táplálékra. A lelkeszi karra vár az a magasztos hivatás, hogy ezt a szükségletet kielégítse." Nos kérem, ezen ok miatt adnak korpótléket a lelkeszeknek. Ezen idézett ok pedig, ha kihámozzuk a burkolatból, nem egyéb, mint az, hogy a népben él a valláshoz való ragaszkodás (hiszen egyébhez is ragaszkodnék ő, ha annyi torturával belenevelnék) és érzi — de itt már ne tessék a népet érteni —, érzi Tisza is meg a többi tizezerholdas is, hogy a népek szüksége van a lelki táplálékra. Valamilyen táplálékot csak kell nekik adni, a lelki táplálék pedig nagyon is kiadós, mert Tiszának nem kerül pénzbe, megfizeti a nép s emellett olyan jó tulajdonságn, hogy aki adja mennél többet ad, annál gazdagabb, és aki veszi, mennél többet vesz, annál szegényebb, annál éhesebb... de a gyomra korgását nem hallja meg.

A falu kántora.

Ostwald.

Előbbi számunkban bemutattuk W. Foerstert, a klerikalizmus Zürichből hozott, hogy vele a különböző progresszív egyesületek fölvilágosító munkáját a nagy közvélemény előtt valahogyan paralizálja. Ez alkalomra kinevezte őt európai hírű tudósnak, bár a tudományokhoz csak annyi köze van, hogy azokat a római pápának akarja föltétlenül alárendelni. Ezt a bemutatást szükségből végeztük. Nem telt benne örömtük. Le kellett lépelnünk a klerikális szédelést.

Másként állunk Oswalddal. Az ő munkássága nagy és a társadalmi élet szempontjából igen fontos területeket szántott föl. Ez a csodálatos tudós a pozitív eredmények nagy tömegeivel gazdagította a tudományt. Új csapásokat nyitott a tudományban, a filozófiában. Új perspektívát nyitott a tudományok megítélésében. Megteremtette a fizikakémiát. Filozófiáját az energiára építi s megteremt az ugynevezett energetikát. A tudományok kritikájában élesen elkülöníti az emberiség boldogulását, pozitív eredményekkel előmozdító tudományokat az ugynevezett humanisztikus tudományoktól. A tudományok értékét a jövő fejlődés előmozdításának szempontjából itéli meg. A klasszikus nyelveket s általában a grammatikát és a történelmet fölösleges studiumnak és az iskola haszontalan terhének tekinti.

Bennünket, tanítókat, közről érint filozófiája, amely a mai iskolában folyó energiapazarlást súlyos bűnnek minősíti. Hátha még pontosan tudná, hogy milyen mértékben folyik ez az energiapocsékolás! Hiszen ma az iskolában mozgásba jövő energiák 50—60%-a arra használódik föl, hogy az iskolából kikertülő nép a papoknak és az ugynevezett történelmi osztálynak aláztos és olesó szolgálja legyen. Ezért kell az a temérdek lelki gyakorlat és történelemkultusz. Oswald egyik művében, a "Fölfedezők, nagy emberek" címűben, kimutatja, hogy mai iskolarendszerünk mennyire nem alkalmas arra, hogy a kiváló tehetségeket fejlődésükben elősegítse. Ő az iskolától azt várja, hogy az adja meg az élet praktikus és tudományos föladataihoz szükséges előképzettséget.

Ostwald, hogy teljesen eszméi terjesztésének élhessen, odahagyta egyetemi katedráját s magát most teljesen a társadalmi munkának szenteli. Élre állt az Monista-szövetségnek, amely az ő szervezőereje nyomán az utóbbi időben nagyszerű fejlődést mutat s az állam és egyház szétválasztása, valamint az oktatás felekezeti mentessé tételének propagálásában szép sikereket ért el.

Ostwald mostani előadásai közül az első a tudomány és a vallás viszonyát tárgyalta. Bemutatta ezt a viszonyt történelmi fejlődésében. A közép-korban a tudomány szerepe szolgáló volt. A vallás, helyesebben a papok voltak az urak s megszábták, hogy a nap forogjon a föld körül. Az újabb korban a szerep megváltozik. A tudomány kezdi elfoglalni az őt megillető helyeket. Lassanként kezdi kiszorítani a vallást azokról a területekről, amelyeken illetéktelensége mindjobban kitérnek s amelyeken az értelem van hivatva az emberi cselekvést irányítani.

Ma már a ragály ellen fertőtlenítéssel és nem processzióval védekeznek. A vallás aztán megtalálja helyét az érzelmi világban s mindjobban magántügy lesz. A közvélemény előtt már ma is az, de az uralmon lévő osztályok hatalmi szervezete közügy gyanánt szerepelteti és hataalmi céljaira használja ki. Tömérdek energiát vesz így el az emberiségtől, gyöngítvén ezzel egyrészt a dolgozó osztályok akcióképességét, amely különben ellentük érvényesülhetne, másrészt saját kocsijukat huzatják ezzel az elorzott energiával.

Ostwald második előadásának tárgya az energetika volt. Ennek a pedagógiára alkalmazott tételét már érintettük. Így szól: "Ne pazarolj energiát!" Az energia munkába állításánál a munkaeszközök, u. m. gőzgép, dinamó stb. az energia átalakításánál annak csak egy bizonyos százalékát alakítják át munkaenergiává. Így a gőzgép csak 30%-ot, a dinamó 90—95%-ot. A technikusok általában török a fejüket, hogy ezeket a százalékokat megjavítsák. Új meg új rendszerű gépeket szerkesztenek, hogy az energiának lehető legnagyobb részét felhasználhassák. Egyedül az iskola az a munkahely, ahol állami előírás szerint folyik az energiapazarlás. Hogy pedig ez valóban meg is történjék, afölött árgus-szemekkel őrködik az állam. Az energia felhasználásának alapelve: mentül kevesebb energia s minél több munka. Iskolarendszerünk bámulatos igyekezetet fejt ki, hogy minél több energiát lekössön s minél kevesebbet értékesítsen. Ezért mondja Oswald rossznak a mai iskolát s azt kívánja, hogy: "Korunk nevelési munkájának főképpen oda kell irányulnia, hogy az energia általános törvényei a mindennapi és rendes gondolkodás alkotó részeivé váljanak."

Ostwaldot bizonyos derűs optimizmus jellemzi. Összhangban áll ez monista világnézetével. Megmutatja a tudományok eddigi fejlődését és az emberi jólét emelésére tett fontos szolgálatait. Megmutatja a tudomány fejlődésének ugyszólván háttalan lehetőségeit. Ezzel egyszersmind megnyitja egy boldogabb jövő perspektíváját.

Iskolánk ma a multba néz. Pesszimista hangulattal bámulja a sisakos ösöket s véres fegyverzetüket. Az iskola arculatát is a jövő felé akarja Oswald fordítani s a jövő fejlődés szolgálatába állítani.

Ostwaldot, működését és műveit, főképpen termékeny pedagógiai gondolatait, kartársaink figyelmébe ajánljuk.

"Mi baja a magyar népnek és hogyan segítsünk rajta?"

Somogyi Bélának ez a népszerű választójogi röpirata, amely elsőizben mint az Uj Korszak melléklete jelent meg, megint teljesen elfogyott, úgy hogy új kiadást kell belőle nyomtatnunk. Az új kiadás a jövő hét elején készen lesz és akkor a megrendeléseket megint késedelem nélkül elintézhethetjük. A politikai helyzet úgy alakult, hogy a demokratikus választójogért tovább kell folytatni az országos agitációt. Ebből a munkából nagy és előkelő rész jut a tanítósnak. Országos határozatban vállalta a tanítósnak ezt a munkát és éppen a mi röpiratunk tömeges terjesztése bizonyítja, hogy kartársaink jórésze egyénenként máris résztvesz a nagy történelmi föladat megoldásában, amelytől a magyar állam jövője és Magyarország népének boldogsága függ.

Az események azt bizonyítják, hogy az ilyen nagy történelmi átalakulás nem megy végbe máról-holnapra. Az uralkodó osztály — amely ellensége a kulturának, lekicsinylője és koplaltatója a tanítósnak — konokul ragaszkodik bitorolt, néprontó uralmához. Minekünk pedig annál inkább folytatnunk kell a népuralom megteremtéséért való harcot, hiszen a népuralom jelenti a kultura uralomra-jutását és a tanítósnak megbecsülését.

Fölhívjuk tehát a kartársakat a demokratikus választójogért folyó agitáció erélyes folytatására. Mint-hogy népgyűlést a tanító ritka helyen tarthat, legjobban úgy agitálhat, ha az olvasókörökben és — ahol ezt sem tehetné — egyénenként világosítja föl, tanítja ki az embereket a demokratikus választójog fontosságáról. Ebben a munkájában nagyon jó segítségével lesz minden kartársunknak a "Mi baja a magyar népnek...?" című röpiratunk, amelyet tovább is az eddigi áron küldünk meg bárkinek.

100 darab ára 3 korona, minden további 100 darab egy csomagban rendelve 2 korona 50 fillér.

A 32 lapra terjedő füzetet csak áldozatok árán lehet ilyen olesón küldeni és reméljük, hogy kartársaink méltányolni fogják a mi áldozatkészségünket azzal, hogy maguk is mindent megtesznek a röpirat terjesztése érdekében.

Minden megrendelés az Uj Korszak kiadóhivatalához intézendő. Kartársi üdvözlettel

az Uj Korszak lapbizottsága.

Szerkesztői üzenetek.

"Szarvasbögés." Ügyes irás, de nem közölhetjük. Hogy a "Nemzeti Iskola" szerkesztője a lap tárcarovatát arra használja föl, hogy tulontul érzéki szerelmes levelet írjon benne egy — ön szerint nagyon fölismerhetően körülírt — tanítósnak, akitől, házias ember léte, szerelmet esedez... ez, tessék elhinni, magántügy. Magántügye a szerelmes szerkesztőnek meg az imádott kis nőnek. A "N. I." magánvállalkozás, senkinek felelősséggel nem tartozik és irhat, amit akar. Bizonyára vannak tanítók, akiknek olyan tanügyi lapra van szükségük, amely a vonal föltött nagyon szereti az igen tisztelt tanügyi föhatóságokat, a vonal alatt pedig a szerkesztőnek egyénileg jogosult szexuális vágyait szolgálja. Az ilyen izlést tanítóknak szintén magántügyük és meg nem batorítható joguk, hogy guszatusukat bizonyos mennyiségű koronák leszurása fejében kielégíthessék. Hogy középénkebből is történnek előfizetések az ilyen lapra? Kérjük szépen, aki szereti a minisztert, azt viszont szereti a miniszter. Rendben van, punctum. — Kéziratát egy hétig megőriztük. — S. D. Nagyvárad. Mindenkiel szemben megmondjuk a véleményünket, még — amihez pedig a legnagyobb függetlenség és bátorság kell — a barátainkkal szemben is. — Az idő előjele. Köszönjük a cikket is, meg az elismeréseket is: de nem adjuk közre egyiket sem. Teljesen igaz van önnök s a "sajtóvétség árnyát" sem hordják magukon sorai: azonban az érintett személyi vonatkozásokat leghelyesebb mennél előbb elfeledni. Üdv! — M. P. Brassó. Köszönjük, további kitarást kívánunk. A viszontlátásig is melően köszöntjük. — H. D. H.-d. Joga volt hozzá. Ha zaklatnak, értesítsen bennünket. Üdvözöljük. — Többeknek. Versek csak igen jókat s ilyeneket is csak kivételes alkalmakkor közlünk. Magántügyekben pedig csak akkor adunk felvilágosításokat, ha a kérdező legalább 50 fillért küld bélyegekben a Tanítók Szanatóriuma javára. — B. E. N.-a. Szives figyelmét nagyon köszönjük s továbbra is kérjük. — F. M. K. Nagyon köszönöm; amint látja, másképpen intéztük el az ügyet. Szeretettel üdvözöljük mindnyájukat. — Marcaliba. Névtelen levelekre nem válaszolunk.

Felelős szerkesztő: ZIGÁNY ZOLTÁN
Budapest, VII., Egressy-ut 71.
Kiadótulajdonos: SOMOGYI BÉLA